

Mariusz Pandura

Uniwersytet Wrocławski

ORCID: 0000-0001-5875-2705

e-mail: mariusz.pandura@uwr.edu.pl

DOI: <http://dx.doi.org/10.12775/RF.2024.016>

Bis non, sed saepe legendo. Ossolińskie studia Izydory Dąmbskiej nad historią intelektualną

Wstęp

W trudnym okresie 1939–1945 Ossolineum we Lwowie było bastionem polskiej kultury, chroniącym najcenniejsze elementy polskiego dziedzictwa kulturowego przed zniszczeniem. Biblioteka Zakładu Narodowego doświadczyła wówczas różnych przekształceń organizacyjnych, które były narzucane przez kolejnych okupantów. Na przełomie stycznia i lutego 1940 roku ze zbiorów książkowych Ossolineum utworzono Bibliotekę Lwowską jako filię Akademii Nauk Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej. W okresie okupacji niemieckiej zbiory ossolińskie włączono do Staatsbibliothek Lemberg. Po rozpoczęciu ponownej okupacji radzieckiej przywrócono strukturę z lat 1939–1941.

Mimo tych przekształceń administracyjnych Ossolineum nadal istniało, choć pod różnymi nazwami i w ramach różnych struktur narzucanych przez okupantów. Nieprzerwanie było to jedno z centrów polskiego życia kulturalnego i naukowego. Kluczowy wpływ na to miało zaangażowanie cenionych i oddanych pracowników, którzy nieustannie chronili ossolińskie zbiory biblioteczne i muzealne przed zniszczeniem i grabieżą. Nie wszystkie kolekcje udało się uratować, część zaś pozostała we Lwowie na terenach znajdujących się po II wojnie światowej

w granicach Ukraińskiej Socjalistycznej Republiki Radzieckiej, a potem niezależnego państwa ukraińskiego. Dzięki ofiarnej pracy doświadczonych pracowników Ossolineum możemy jednak podziwiać te zbiory, które są przechowywane we wrocławskiej siedzibie Zakładu Narodowego, i korzystać z nich.

Zespół pracowników Ossolineum w okresie II wojny światowej tworzyli wysoko wykwalifikowani specjaliści. Wielu z nich pracowało w instytucji już przed wojną, a niektórzy dołączyli do niej w trakcie konfliktu. O zatrudnienie w lwowskim Ossolineum, szczególnie w początkowym okresie pierwszej okupacji radzieckiej, starało się wiele osób – wskazuje na to chociażby zachowany rejestr podań o pracę. Niemniej jednak nie każdy miał możliwość znalezienia bezpiecznego miejsca „pod ossolińską kopułą”. Niestety, nie udało się zatrudnić w Ossolineum m.in. Danieli Gromskiej, uczennicy Kazimierza Twardowskiego, jego pierwszej asystentki na Uniwersytecie Jana Kazimierza i wieloletniej sekretarki prowadzonego przez profesora czasopisma „Ruch Filozoficzny”. Jej podanie ze stycznia 1940 roku, złożone jeszcze przed akcją wywózki „bieżeńców” i osób pozbawionych zatrudnienia, nie zostało pozytywnie rozpatrzone¹. Ostatecznie Gromska znalazła pracę w lwowskiej filii Państwowego Wydawnictwa Mniejszości Narodowych USRR (Ukrderżnacmenwydaw), a później przebywała w Gródku Jagiellońskim i okupowanej przez Niemców Warszawie².

Zupełnie inaczej ułożyła się historia związków z Ossolineum Izydory Dąbskiej – innej uczennicy Twardowskiego i jego kolejnej asystentki. Po zakończeniu asystentury u profesora Dąbska w latach 1934–1937 pracowała jako bibliotekarka w Bibliotece Uniwersytetu Jana Kazimierza. Następnie, w 1937 roku, znalazła zatrudnienie w Instytucie Psychotechnicznym we Lwowie, gdzie współpracowała z Heleną Słoniewską. W tym okresie intensywnie angażowała się w działalność naukową, publikując swoje prace i dążąc do uzyskania habilitacji w dziedzinie filozofii na Wydziale Filozoficznym Uniwersytetu Jana Kazimierza. Niestety, przed wybuchem II wojny światowej nie udało się jej osiągnąć

¹ Zob. Protokół czynności dyrekcji Ossolineum 1937–1940, Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 54: Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, opis 4: Księgi, j. 318, k. 87r.

² Zob. Janina Makota, „Daniela Gromska (17 V 1889–20 XII 1973)”, *Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego* 1972/73–1974/75 (1980): 205; Albin Głowacki, „Lwowska filia Państwowego Wydawnictwa Mniejszości Narodowych USRR 1940–1941”, w: *Kraków–Lwów. Książki, czasopisma, biblioteki*, t. 7, red. Halina Košetka (Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej, 2005), 291.

tego celu. Pracę w Instytucie Psychotechnicznym kontynuowała także podczas pierwszej okupacji radzieckiej Lwowa.

Po zajęciu miasta nad Pełtwią przez Niemców w 1941 roku Dąbska nie mogła już zajmować swojej dotychczasowej posady. Zdołała jednak uzyskać zatrudnienie w Ossolineum, gdzie pracowała aż do 1945 roku, a więc także podczas drugiej okupacji sowieckiej Lwowa. W tym okresie zaangażowała się również w tajne nauczanie filozofii na Uniwersytecie Jana Kazimierza, w mniejszym zakresie prowadzone już w czasie pierwszej okupacji radzieckiej. Współpracowała w tej działalności przede wszystkim z Kazimierzem Ajdukiewiczem. Ponadto aktywnie uczestniczyła w tajnym lwowskim szkolnictwie średnim. Do momentu zajęcia Lwowa przez Armię Czerwoną prowadziła także, wraz ze swoją siostrą Aleksandrą, działalność podziemną w ramach lwowskiej Armii Krajowej, przeprowadzając akcje wywiadowcze polegające na obserwacji ruchów Wehrmachtu i transportów wojsk niemieckich na front wschodni.

W 1945 roku, obawiając się aresztowania przez NKWD, Dąbska opuściła Lwów wraz ze swoją siostrą. Po krótkich pobytach w Krakowie i Bochni osiadła na kilkanaście lat w Gdańsku. Znalazła tam zatrudnienie w miejscowej Bibliotece Miejskiej, później przekształconej w Bibliotekę Polskiej Akademii Nauk w Gdańsku. Bezpośrednio po zakończeniu wojny, w 1946 roku, udało się jej również uzyskać habilitację na Uniwersytecie Warszawskim, co umożliwiło jej prowadzenie zajęć na tej uczelni.

Czas pracy Dąbskiej w Ossolineum w latach II wojny światowej był to, jak sama wspominała, „ciężki okres, kiedy to wielu Polaków żyło życiem podwójnym: podziemnej walki z wrogiem i powierzchniowej wegetacji w trudnych warunkach codziennej wielogodzinnej pracy i materialnej biedy”. Pomimo tych trudności filozofka aktywnie uczestniczyła w pracach prowadzonych w Ossolineum, co wyraźnie widać w jej zaangażowaniu w tworzenie nowego katalogu systematycznego – zaproponowała aż dwa sposoby jego ukształtowania. Doświadczenia nabyte we Lwowie wykorzystała później w opracowaniu nowatorskiego katalogu systematycznego Biblioteki Miejskiej w Gdańsku³.

Zarówno podczas pracy w lwowskim Ossolineum, jak i w okresie działalności tajnej oraz podziemnej Dąbska kontynuowała badania naukowe. Z oczywistych powodów nie mogła wówczas publikować. Niemniej jednak w tym czasie powstała część jej prac, które ukazały się drukiem po wojnie, niekiedy dopiero w latach siedemdziesiątych. Po-

³ Zob. Jadwiga Sadowska, „Indeksy systematyczne do katalogów przedmiotowych”, *Zagadnienia Informacji Naukowej* 2 (1987): 87.

nadto można dostrzec, że w okresie zatrudnienia w Ossolineum Dąbska zaczęła interesować się pewnymi tematami, które później rozwijała w swoich publikacjach.

Praca wśród zbiorów ossolińskich dawała Dąbskiej także rzadką, legalną z punktu widzenia władz okupacyjnych, możliwość szerokiego dostępu do literatury niezbędnej do prowadzenia badań naukowych. Jako oficjalnie zatrudniona w instytucji niemieckiej – Staatsbibliothek Lemberg, która obejmowała m.in. zbiory biblioteczne wcześniejszej biblioteki uniwersyteckiej oraz księgozbiór Ossolineum – miała prawo korzystać ze zbiorów księżnicy jako czytelnik mimo swojej polskiej narodowości⁴.

Prezentacja źródła

W kontekście dostępnych źródeł istotnym, aczkolwiek dotychczas niewystarczająco wykorzystanym materiałem są księgi udostępnień zbiorów bibliotecznych Ossolineum z okresu wojny, obecnie przechowywane w Lwowskiej Narodowej Naukowej Bibliotece Ukrainy imienia Wasyla Stefanyka. Dzięki polsko-ukraińskiemu projektowi skany tej dokumentacji są dostępne dla szerokiej publiczności.

W zbiorach Biblioteki im. Stefanyka znajduje się księga, która rejestruje udostępnienia nowożytnych inkunabułów i druków ossolińskich w latach 1927–1944⁵. Obejmuje ona m.in. wpisy dotyczące korzystania z księgozbioru w okresie pierwszej okupacji radzieckiej – w latach 1939–1941. Wśród osób odnotowanych w tym czasie jako czytelnicy zbiorów ossolińskich można znaleźć m.in. Marię Kokoszyńską-Lutmanową, uczennicę Kazimierza Twardowskiego, a zarazem żonę jednego z pracowników Ossolineum – Romana Lutmana oraz bratową drugiego – Tadeusza Lutmana. Użytkownikiem zbiorów był również sławista Jan Janów, profesor Uniwersytetu Jana Kazimierza. W księdze brakuje jednak informacji o ewentualnych wizytach Izdory Dąbskiej w Ossolineum podczas pierwszej okupacji sowieckiej. Z tego wynika, że filozofka

⁴ Zob. powojenną relację Alexandra Himpla: Alexander Himpel, „Bericht über die Verwaltung der Bibliotheken während der deutschen Besatzungszeit in Litauen, den besetzten Gebieten der UdSSR und im GG”, w: *Biblioteki naukowe w Generalnym Gubernatorstwie w latach 1939–1945. Wybór dokumentów źródłowych*, oprac. Andrzej Mężyński, Hanna Łaskarzewska (Warszawa: „LTW”, 2003), 373.

⁵ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom.

prawdopodobnie nie korzystała w tym okresie z ossolińskich zbiorów bibliotecznych. Jest możliwe, że wówczas mogła jeszcze korzystać z zasobów Biblioteki Uniwersyteckiej.

Źródłem znacznie cenniejszym dla zagadnienia omawianego w poniższym artykule jest partia tej samej księgi, która dotyczy lat 1941–1944. Rejestruje ona wizyty czytelników, zamówienia i wypożyczenia z różnych, choć nie wszystkich, przedziałów tego okresu, zestawione w układzie chronologicznym. W kolejnych wpisach odnotowane zostały daty udostępnienia zbiorów, dane osób zamawiających oraz korzystających z zasobów, a czasem nawet ich adresy. Dodatkowo uwzględniana była liczba woluminów z różnych grup, które zazwyczaj ujmowano w kategoriach: XVI–XVII w., XVIII w., XIX–XX w. Niekiedy wpisy były uzupełniane, w późniejszym czasie, o daty zwrotów poszczególnych woluminów do magazynu, a także w wielu wypadkach, choć nie zawsze, o sygnaturę zamówionego zbioru.

Na podstawie powyższego źródła możemy potwierdzić, że Dąbska była nie tylko pracownikiem Ossolineum, lecz także częstym użytkownikiem zbiorów ossolińskich. Księga udostępnień dokumentuje jej wizyty w czytelni w okresie od 25 lipca 1941 do 15 października 1943 roku. Jej niektóre absencje w czytelni można pośrednio wiązać z ówczesnymi wydarzeniami we Lwowie oraz koniecznością wzmożonego zaangażowania w prace bibliotekarskie w Ossolineum. W trakcie tego ponaddwuletniego okresu filozofka skorzystała z licznych woluminów, głównie publikacji z XIX i XX wieku, choć znaczną część stanowiły także starsze zbiory, w tym wiele woluminów z XVI wieku.

Warto zauważyć, że podobnie jak niektórzy inni pracownicy Ossolineum, Dąbska zamawiała również w ten sposób pozycje, które opracowywała w ramach swoich obowiązków bibliotekarskich. Było to jednak stosunkowo rzadkie. Dlatego księga udostępnień jedynie wyjątkowo odnotowuje pod nazwiskiem filozofki jednorazowe wypożyczenia po kilkadziesiąt lub nawet ponad sto woluminów, co w wypadku jej starszych kolegów zdarzało się dość często. W ten sposób pobierano z magazynu zbiory do prac bibliotecznych, związanych m.in. z katalogowaniem. Zwykle nie odnotowywano wówczas sygnatur, a jedynie liczbę pobranych tytułów i woluminów. Tą drogą Dąbska wypożyczała zbiory do celów typowo bibliotecznych tylko w wyjątkowych sytuacjach. Większość odnoszących się do niej wpisów dotyczy poszczególnych egzemplarzy, które są odnotowywane z sygnaturami, i wskazuje na książki, którymi była zainteresowana naukowo.

Kolejnym aspektem badania jest ustalenie, na podstawie numerów sygnatur, które dokładnie woluminy Dąbska wykorzystywała w tym

okresie. W niniejszym artykule dokonano tego, analizując księgi inwentarzowe Ossolineum, zachowane w Bibliotece im. Stefanyka⁶. Również te dokumenty są dostępne online dzięki polsko-ukraińskiemu projektowi. Informacje z ksiąg inwentarzowych wielokrotnie znajdują potwierdzenie w alfabetycznym katalogu kartkowym zbiorów Ossolineum, który także jest dostępny online w formie zeskanowanej. Ponadto w kilku przypadkach udało się odnaleźć w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej zdigitalizowane wersje dokładnie tych woluminów, z których korzystała Dąbska.

Analiza źródła

Pierwszy wpis dotyczący korzystania przez Dąbską ze zbiorów ossolińskich w latach 1941–1944 datuje się na 25 lipca 1941 roku, czyli zaledwie kilka tygodni po wkroczeniu Wehrmachtu do Lwowa. „Dr Iza Dąbska”, zamieszkała przy ul. Potockiego 6, korzystała wówczas z dwóch woluminów starodruku o sygnaturze 19482⁷. Pojawiła się w czytelnii Ossolineum tuż po rozpoczęciu trzydniowych akcji pogromowych, znanych jako Dni Petlury, które obejmowały aresztowania i morderstwa ludności pochodzenia żydowskiego oraz grabieże ich domów. Te działania były prowadzone w ostatnich dniach tygodnia, od piątku 25 lipca do niedzieli 27 lipca.

Dzięki zachowanym inwentarzom ossolińskim w dużej mierze jesteśmy w stanie odtworzyć, na podstawie sygnatur, jakie materiały Dąbska wówczas wykorzystywała. Pod wskazaną sygnaturą 19482 znajdowała się osiemnastowieczna pięciotomowa antologia poezji pt. *Zebranie rytmów przez wierszopisów żyjących lub naszego wieku zeszytych pisanych*. Filozofka zamówiła wtedy tom drugi⁸. Korzystała z niego tylko tego

⁶ Zob. *Inwentarz ksiąg Ossolineum (1939)*, Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 54: Archiwum Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, opis 4: Księgi, j. 319–334.

⁷ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 110v. Skądinąd wiadomo, że Dąbska mieszkała podczas wojny w mieszkaniu nr 4 przy ul. Potockiego 6, zob. List Izdory Dąbskiej do Mieczysława Gębarowicza, 3 [maja] 1945, Lwów, Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Biblioteka, sygn. rps 18382/II: Korespondencja Mieczysława Gębarowicza. Listy od różnych osób i instytucji. Lit. D–Dr, s. 104.

⁸ Zob. *Zebranie rytmów przez wierszopisów żyjących lub naszego wieku zeszytych pisanych*, t. 2 (Warszawa: [Drukarnia J. K. Mici y Rzeczy-Pospolitey Collegii Scholarum Piarum; nakładem J.P. Krzysztofa Nicolai, Bibliopoli Marywilskiego],

dnia⁹. Nazajutrz złożyła zamówienie na tomy czwarty i piąty tej samej publikacji¹⁰. Oddała je tego samego dnia¹¹.

We wrześniu 1941 roku Dąmbska korzystała z zasobów bibliotecznych w czytelni niemal codziennie. Informacje na ten temat zawarte w rejestrach są jednak dość ogólnikowe. Od 1 września przez większą część miesiąca korzystała z trzech książek dziewiętnastowiecznych w pięciu tomach. Nie zostały one bliżej zidentyfikowane w rejestrze. 6 września zamówiła dodatkowo 4 wydawnictwa z XV–XVI wieku, 19 z XVII–XVIII wieku, 37 woluminów z XIX wieku, a także 8 rękopisów¹². Później, od 15 września, pracowała z 4 wydawnictwami z XV–XVI wieku, 54 z XVII–XVIII wieku, 81 woluminami z XIX wieku oraz 28 manuskryptami. Następnie, 18 września, korzystała z 4 tekstów z XV–XVI wieku, 62 z XVII–XVIII wieku, 103 z XIX wieku i 34 rękopisów¹³. Charakter tych wpisów sugeruje, że były to woluminy, które Dąmbska zamawiała w związku ze swoimi obowiązkami bibliotekarskimi.

Więcej informacji mamy na temat książek, z których korzystała od 20 września. Przede wszystkim było to drugie wydanie *Hellenizmu Juljusza Słowackiego* Tadeusza Sinki¹⁴. Po lekturze tej pracy wykorzystała ją

1756). Wersja zeskanowana dokładnie tego tomu, z którego korzystała Dąmbska, jest dostępna pod adresem: <https://dbc.wroc.pl/dlibra/publication/29599/edition/26735/content>, dostęp 12.09.2023.

⁹ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 110v.

¹⁰ Zob. *Zebranie rytmów przez wierszo-pisow zyiących lub naszego wieku zeszytych pisanych*, t. 4: *Zbiór rytmów polskich Jozefa Epifaniusza Minasowicza, J. K. Mści Sekretarza*, cz. 1–2 (Warszawa: Drukarnia J. K. Mści y XX. Scholarum Piarum; nakładem J.P. Krzysztofa Nicolai, Bibliopoli Marywilskiego, 1755); *Zebranie rytmów przez wierszo-pisow zyiących lub naszego wieku zeszytych pisanych*, t. 5: *Zbiór rytmów polskich Jozefa Epifaniusza Minasowicza, J. K. Mści Sekretarza*, cz. 3–4 (Warszawa: Drukarnia J. K. Mści y Rzeczy-Pospolitey Collegii Scholarum Piarum; nakładem J.P. Krzysztofa Nicolai, Bibliopoli Marywilskiego, 1756). Wersje zeskanowane egzemplarzy, z których korzystała Dąmbska, są dostępne w Dolnośląskiej Bibliotece Cyfrowej pod adresami <https://dbc.wroc.pl/dlibra/publication/29601/edition/26737/content> oraz <https://dbc.wroc.pl/dlibra/publication/29602/edition/26738/content>, dostęp 12.09.2023.

¹¹ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 110v.

¹² Zob. tamże, k. 112r. Dodatkowych informacji np. na temat tego, z jakich dokładnie pozycji Dąmbska wówczas korzystała, nie zanotowano.

¹³ Zob. tamże, k. 114v.

¹⁴ Sygnatura 170764. Zob. Tadeusz Sinko, *Hellenizm Juljusza Słowackiego* (Warszawa: Instytut Wydawniczy „Biblioteka Polska”, 1925). Wersja, z której korzy-

szeroko w swojej analizie wpływu Platona na Słowackiego, przedstawionej w studium *Platon w Polsce*. Cytowała tam dokładnie wspomniane drugie wydanie książki Sinki¹⁵. Zamówiła także pierwszy tom podręcznika literatury greckiej tego samego autora¹⁶, który również wykorzystana w późniejszych latach w *Platonie w Polsce*¹⁷. Na podstawie tego kompendium omówiła wpływ myśli platońskiej na Szymona Mariciusa z Pilzna. W swojej monografii przeprowadziła dyskusję z Sinką oraz z cytowanym przez niego Nadolskim. Sinko uznawał, że Maricius był negatywnie nastawiony do Platona. W swojej pracy Dąmbska wykazała, że – wręcz przeciwnie – Maricius był pod wpływem platońskim, interpretując go po neoplatonsku, na wzór uczonych florenckich. Badaczka cytowała w tym kontekście Mariciusa za pierwszym wydaniem polskiego tłumaczenia dokonanego przez Antoniego Danysza¹⁸. Nie odnajdujemy jednak śladu zamówień filozofki na ten przekład w ossolińskim rejestrze, chociaż musiała z niego wówczas korzystać, gdyż w jednym z listów do Władysława Witwickiego z sierpnia 1943 roku podaje obszernie cytaty z tej translacji i dokonuje wstępnej oceny wpływu Platona na Mariciusa¹⁹. Jest jeszcze jeden istotny ślad późniejszego wykorzystania przez Dąmbską podręcznika Sinki w *Platonie w Polsce*. Za krakowskim profesorem powtórzyła informację o wpływie tego starożytnego filozofa na Marię Konopnicką²⁰.

Tego samego dnia zamówiła także pozycję o sygnaturze 106335, czyli jeden z tomów „Sprawozdań Gimnazjum w Podgórzu”. Z dużym prawdopodobieństwem można wskazać, że zamówienie to dotyczyło szóstego „Sprawozdania” z roku 1904, w którym została opublikowa-

stała Dąmbska, stanowiła drugie wydanie tekstu opublikowanego pierwotnie jako: Tadeusz Sinko, „Hellenizm Juliusza Słowackiego”, *Rozprawy Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności w Krakowie* 2 (1910): 1–192 (też *separatim*).

¹⁵ Zob. Izydora Dąmbska, „Platon w Polsce”, w: Izydora Dąmbska, *Dwa studia o Platonie* (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1972), 64–65.

¹⁶ Sygnatura 205501. Zob. Tadeusz Sinko, *Literatura grecka*, t. 1, cz. 1: *Literatura archaiczna (w. IX–VI)* (Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1931); Tadeusz Sinko, *Literatura grecka*, t. 1, cz. 2: *Literatura klasyczna (w. V–IV przed Chr.)* (Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1932).

¹⁷ Zob. Dąmbska, „Platon w Polsce” [1972], 57, przyp. 13.

¹⁸ Zob. Szymon Maricius z Pilzna, *O szkołach, czyli akademjach ksiąg dwoje*, przeł. i objaśnił Antoni Danysz (Kraków: M. Arct, 1925).

¹⁹ Zob. list Izydory Dąmbskiej do Władysława Witwickiego, 31 sierpnia 1943, Lwów, Polska Akademia Nauk. Archiwum w Warszawie, sygn. III–249: Materiały Władysława Witwickiego, j. 60.

²⁰ Zob. Dąmbska, „Platon w Polsce” [1972], 68.

na praca Sinki *Sententiae Platonicae de philosophis regnantibus quae fuerint fata*²¹. To właśnie dzieło Sinki Dąbska odnotowuje w swojej bibliografii załącznikowej do *Dwóch studiów o Platonie*²². Inną książką zamówioną przez nią 20 września były pozycje o sygnaturze 122474. Pod tym oznaczeniem znajduje się seria „Biblioteka Przekładów z Literatury Starożytnej”. Zgodnie z adnotacją Dąbska zamówiła tomy drugi oraz czwarty, czyli tłumaczenie *Chmur* Arystofanesa dokonane przez Edmunda Żegotę Cięglewicz²³ oraz wydanie przekładów Kazimierza Morawskiego tragedii Sofoklesa²⁴. Ten ostatni tom obejmuje tłumaczenia siedmiu zachowanych w całości utworów tego dramaturga: *Ajasa*, *Antygony*, *Króla Edypa*, *Elektry*, *Trachinek*, *Filokteta* i *Edypa w Kolonie*.

Kolejną książką zamówioną przez Dąbską tego samego dnia była pozycja o sygnaturze 112355. Pod tym numerem w zbiorach Ossolineum znajduje się czwarte wydanie *Słownika grecko-polskiego* Węclewskiego²⁵. Zamówienie to nie dziwi, biorąc pod uwagę prace filozofki nad greckimi tekstami. Dzieło Węclewskiego było przez wiele dziesięcioleci najlepszym słownikiem grecko-polskim, używanym powszechnie przez badaczy, studentów, a nawet uczniów szkół średnich. Pozycję tę utrzymywało aż do publikacji czterotomowego słownika grecko-polskiego

²¹ Zob. Thaddaeus Sinko, „Sententiae Platonicae de philosophis regnantibus quae fuerint fata”, w: VI *Sprawozdanie Dyrekcji c. k. Gimnazjum w Podgórzu za rok szkolny 1904* (Podgórze ad Cracoviam: A. Koziański, 1904), 1–56.

²² Zob. Izydora Dąbska, *Dwa studia o Platonie* (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1972), 84.

²³ Zob. *Chmury. Komedia Arystofanesa*, przeł. Edmund Żegota Cięglewicz (Kraków: Akademia Umiejętności, 1907).

²⁴ Zob. *Sofoklesa tragedye*, przeł. Kazimierz Morawski (Kraków: Akademia Umiejętności, 1916).

²⁵ Zob. Zygmunt Węclewski, *Słownik grecko-polski*, wyd. 4 (Warszawa: S. Orgelbrand i Synowie, 1892). O Węclewskim zob. Franciszek Majchrowicz, „O życiu i pracach Zygmunta Węclewskiego”, *Eos* 1(1) (1894): 113–125; Stanisław Mieczysławski, „Zygmunt Węclewski”, w: *Szkoła Główna Warszawska (1862–1869)*, t. 1: *Wydział Filologiczno-Historyczny* (Kraków: W. L. Anczyc i Spółka, 1900), 161–178; Stanisław Węclewski, *Wspomnienia o Zygmuncie Węclewskim, jego pochodzeniu, rodzinie i zawodzie naukowym* (Pelplin: Nakładem rodziny [Węclewskich], 1934); Jan Smereka, „Pierwszy filolog-Polak w Uniwersytecie Jana Kazimierza Zygmunt Węclewski. W 50-tą rocznicę śmierci”, *Eos* 39(2) (1938): 217–238; Stefan Młodecki, „Węclewski Zygmunt (1824–1887), filolog klasyczny”, w: *Wielkopolski słownik biograficzny*, red. Antoni Gąsiorowski (i in.) (Warszawa-Poznań: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1981), 808; Stefan Młodecki, „Młodość i twórczość naukowa Zygmunta Węclewskiego w okresie poznańskim (1824–1861)”, *Symbolae Philologorum Posnaniensium Graecae et Latinae* 8 (1991): 123–142.

pod redakcją Zofii Abramowiczówny²⁶. W późniejszym okresie nadal było wykorzystywane jako słownik podręczny, choć coraz rzadziej ze względu na trudną dostępność²⁷. Do dziś używany jest i wznawiany słownik Oktawiusza Jurewicza, oparty po części na słowniku Węclewskiego²⁸.

Ostatnią książką zamówioną przez Dąbmską tego dnia była pozycja o sygnaturze 101600²⁹, czyli dziewiętnastowieczna antologia niemieckich tłumaczeń poezji greckiej sporządzona przez Georga Thudichuma pt. *Die griechischen Lyriker*³⁰. Na stronach 291–297 znajduje się tam wybór tłumaczeń epigramatów przypisywanych Platonowi³¹. Niewątpliwie mógł on stanowić obiekt dużego zainteresowania badaczki prowadzącej od lat studia nad greckim filozofem.

Po kilku dniach, 25 września, Dąbmska złożyła kolejną partię zamówień. Z magazynu dostarczono jej pozycję o numerze inwentarzowym 204109. Pod tą sygnaturą znajdowała się niemiecka dysertacja doktorska autorstwa Margarete Schröder pt. *Zum Aufbau des Platonischen „Politikos”*. Praca ta została obroniona na Uniwersytecie Fryderyka Wilhelma w Berlinie w 1935 roku³². Krótka książeczka została przejrzana przez Dąbmską niewątpliwie w związku ze studiami nad Platonem. Nie cytowała jej jednak w *Dwóch studiach o Platonie* ani nie wymieniła w zamieszczonej tam bibliografii dotyczącej tego filozofa.

²⁶ Zob. *Słownik grecko-polski*, t. 1–4, red. Zofia Abramowiczówna (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1958–1966).

²⁷ Zob. Marian Plezia, „Słownik grecko-polski i jego poprzednicy”, *Eos* 51(2) (1961): 347–351, o zastąpieniu słownika Węclewskiego przez słownik pod redakcją Abramowiczówny nota na s. 351; Marian Plezia, „Filologia klasyczna”, w: *Historia nauki polskiej*, t. 4: 1863–1918, cz. 3, red. Zofia Skubała-Tokarska (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk, 1987), 742.

²⁸ Zob. *Słownik grecko-polski*, t. 1–2, na podstawie słownika Z. Węclewskiego oprac. Oktawiusz Jurewicz (Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN, 2000–2001) (kolejne wydania w jednym tomie w latach 2015 i 2018).

²⁹ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 114v.

³⁰ Zob. *Die griechischen Lyriker oder Elegiker, Iambographen, und Meliker. Ausgewählte Proben in Versmaß der Urschrift*, przeł. Georg Thudichum (Stuttgart: J. B. Metzler'sche Buchdruckerei, 1859).

³¹ Zob. polskie tłumaczenie części tych epigramatów w: *Antologia Palatyńska. Nowy przekład*, przeł. Zygmunt Kubiak (Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1992), 75–80.

³² Zob. Margarete Schröder, *Zum Aufbau des Platonischen „Politikos”* (Jena: Universitäts-Buchdruckerei G. Neuenhahn, 1935).

Tego samego dnia Dąbska zamówiła również wolumin o sygnaturze 207444³³. Było to opracowanie Wiktora Weintrauba z 1936 roku pt. *Z dziejów Rabelais'go w Polsce*³⁴. Publikacja ta stanowiła nadbitkę z *Prac historyczno-literackich*, księgi pamiątkowej poświęconej Ignacemu Chrzanowskiemu. Należy przypuszczać, że Dąbska natrafiła na nią, kiedy poszukiwała pracy Zofii Szmydtowej *Platon w twórczości Norwida*, która ukazała się w tym samym tomie zbiorowym i którą filozofka cytuje w *Platonie w Polsce*³⁵, korzystając z tego tekstu zarówno przy omawianiu twórczości samego Cypriana Kamila Norwida, jak i Adama Mickiewicza.

Po kilkudniowej przerwie, 29 września, Dąbska zamówiła pozycję o sygnaturze 207977. Była to monografia Tadeusza Sinki *Hellada i Roma w Polsce* z 1933 roku³⁶. W pracy tej Dąbska znalazła wiele nawiązań do Platona zarówno w twórczości Słowackiego, jak i Norwida. Filozofka natrafiła w niej także na powtórzone nawiązanie do Platona w wierszu Konopnickiej *Cytara Tymona* z 1897 roku, na które natknęła się już wcześniej w podręczniku literatury greckiej Sinki³⁷. W *Helladzie i Romie* Dąbska znalazła również wskazanie na nawiązania Hanny Malewskiej do *Ucztu i Fajdrosa* w jej wczesnej powieści *Wiosna grecka*. Filozofka nie omieszczała zanotować tych aluzji, a następnie wykorzystała zebrane informacje w *Platonie w Polsce*³⁸. Także nawiązanie Jerzego Żuławskiego w *Eros i Psyche* do platońskiej *Ucztu i Fajdrosa*, zauważone przez Sinkę, zostało przejęte przez Dąbską³⁹. Od krakowskiego filologa klasyczne-

³³ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 115r–115v.

³⁴ Zob. Wiktor Weintraub, *Z dziejów Rabelais'go w Polsce* (Kraków: Kasa im. Mianowskiego, 1936). Nadbitka z: *Prace historyczno-literackie. Księga zbiorowa ku czci Ignacego Chrzanowskiego* (Kraków: Kasa im. Mianowskiego, 1936), 134–144. Rozszerzona wersja tej pracy ukazała się później w: Wiktor Weintraub, *Od Reja do Boya* (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1977), 103–114.

³⁵ Zob. Dąbska, „Platon w Polsce” [1972], 66.

³⁶ Zob. Tadeusz Sinko, *Hellada i Roma w Polsce. Przegląd utworów na tematy klasyczne w literaturze polskiej ostatniego stulecia* (Lwów: Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych, 1933).

³⁷ Zob. Sinko, *Hellada*, 226; Dąbska, „Platon w Polsce” [1972], 68.

³⁸ Zob. Sinko, *Hellada*, 381–382; Dąbska, „Platon w Polsce” [1972], 68. Praca Malewskiej: Hanna Malewska, *Wiosna grecka* (Warszawa: Główna Księgarnia Wojskowa, 1933).

³⁹ Zob. Sinko, *Hellada*, 330; Dąbska, „Platon w Polsce” [1972], 68. Dzieło Żuławskiego: Jerzy Żuławski, *Eros i Psyche* (Lwów: H. Altenberg, 1904).

go zapożyczyła też informację o platońskim wpływie na Lucjana Rydla oraz jego dzieło *Eros i Afrodite*⁴⁰.

Oprócz pracy Sinki Dąbska zamówiła tego dnia trzy pozycje autorstwa Wincentego Lutosławskiego⁴¹. Pierwszą z nich było dzieło o numerze inwentarzowym 99519, czyli opublikowana w 1896 roku rozprawa *O pierwszych trzech tetralogiach dzieł Platona*⁴². Dodatkowo filozofka złożyła zamówienie na pozycję o sygnaturze 109389. Pod tym numerem znajdowała się wydana w 1897 roku w Londynie obszerna monografia *The origin and growth of Plato's logic*⁴³. Trzecią pozycją przez nią zamówioną była książka o numerze inwentarzowym 106195 – wydawnictwo z 1899 roku opublikowane pod egidą Władysława Weryhy, redaktora „Przeglądu Filozoficznego”, noszące tytuł *Platon jako twórca idealizmu*⁴⁴.

W swojej pracy *Platon w Polsce*, omawiając poglądy Lutosławskiego, Dąbska wspomniała dzieła *O pierwszych trzech tetralogiach* oraz *The origin and growth*. Nie zacytowała jednak rozprawy *Platon jako twórca idealizmu*, wskazała ją natomiast w bibliografii załącznikowej⁴⁵. Pomimo że zapoznała się z tymi trzema pracami, nie oznaczyła ich w *Platonie w Polsce* jako jej główne źródła informacji o ustaleniach ekscentrycznego filozofa odnoszących się do Platona. Przeciwnie, w tym kontekście odnosiła się przede wszystkim do dwóch innych publikacji. Pierwszą

⁴⁰ Zob. Sinko, *Hellada*, 282–283; Dąbska, „Platon w Polsce” [1972], 68. Dzieło Rydla: Lucjan Rydel, „Eros i Afrodite. Opowieść na tle życia greckiego”, *Lamus* 3 (1909): 317–361; Lucjan Rydel, „Eros i Afrodite. Opowieść na tle życia greckiego”, w: Lucjan Rydel, *Z greckiego świata* (Warszawa: Księgarnia Stanisława Sadowskiego, 1910), 119–217.

⁴¹ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 116r.

⁴² Zob. Wincenty Lutosławski, *O pierwszych trzech tetralogiach dzieł Platona* (Kraków: Akademia Umiejętności, 1896). Było to opublikowane wcześniej *separatum* z wydanych dopiero w marcu 1898 roku *Rozpraw Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności* 11 (1898): 31–195. Praca Lutosławskiego została zaprezentowana przez Kazimierza Morawskiego już 11 listopada 1895 roku na posiedzeniu Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności, zob. *Bulletin International de l'Académie des Sciences de Cracovie* 8 (1895): 266.

⁴³ Zob. Wincenty Lutosławski, *The origin and growth of Plato's logic with an account of Plato's style and the chronology of his writings* (London: Longmans, Green and Co., 1897).

⁴⁴ Zob. Wincenty Lutosławski, *Platon jako twórca idealizmu* (Warszawa: E. Wende i S-ka, 1899).

⁴⁵ Zob. Dąbska, *Dwa studia o Platonie*, 84.

z nich stanowił pamiętnik Lutosławskiego *Jeden łatwy żywot*⁴⁶. Dąbska obszernie cytuje tę pozycję, rejestrując przemianę autora pod wpływem lektury *Uczty Platona*. Drugą pracą Lutosławskiego szeroko wykorzystaną przez badaczkę jest opublikowana wersja paryskiego odczytu Lutosławskiego z 1896 roku, czyli *Sur une nouvelle méthode pour déterminer la chronologie des dialogues de Platon*. To właśnie za tą rozprawą filozofka podawała stylometryczne ustalenia Lutosławskiego⁴⁷.

W pierwszej połowie października 1941 roku Dąbska nie składała zamówień ze zbiorów ossolińskich, co wyraźnie kontrastowało z jej dużą aktywnością z poprzedniego miesiąca. Po dłuższej nieobecności ponownie pojawiła się w czytelni 21 października, stając się od tego momentu niemal codziennym użytkownikiem. Początkowo korzystała z książek odłożonych jeszcze we wrześniu. Następnego dnia zamówiła dodatkowo pozycję o sygnaturze 86856. Było to tłumaczenie platońskiej *Obrony Sokratesa* dokonane przez Adama Maszewskiego, a redagowane przez Henryka Struvego⁴⁸. Dąbska uwzględniła tę pracę w bibliografii polskich wydań i przekładów Platona, umieszczonej na końcu *Dwóch studiów o Platonie*⁴⁹. Zamówiła też inne wydanie tego samego platońskiego dzieła, oznaczone numerem inwentarzowym 122838⁵⁰. Była to *Apologia Sokratesa* w tłumaczeniu Ignacego Stycharskiego. Pozycja ta została opublikowana w trzech zeszytach w znanym złoczowskim wydawnictwie literatury popularnej Zuckerkandlów⁵¹.

Jeszcze tego samego dnia dokonała dodatkowego zamówienia, wybierając pozycję o sygnaturze 43118. Były to *Dzieła Platona* w przekładzie Felicjana Antoniego Kozłowskiego, opublikowane w 1845 roku w warszawskim wydawnictwie Samuela Orgelbranda. Zbiór ten zawierał *Obronę Sokratesa (Apologia, czyli Obrona Sokratesa)*, *Kritona* i *Fedona (Phe-*

⁴⁶ Zob. Wincenty Lutosławski, *Jeden łatwy żywot* (Warszawa: F. Hoesick, 1933).

⁴⁷ Zob. Wincenty Lutosławski, *Sur une nouvelle méthode pour déterminer la chronologie des dialogues de Platon. Mémoire lu le 16 mai 1896 à l'Institut de France devant l'Académie des Sciences Morales et Politiques* (Paris: Librairie H. Welter, 1896). Było to *separatum* z *Compte-Rendu des Séances et Travaux de l'Académie des Sciences Morales et Politiques* 64(2) (1896): 115–135.

⁴⁸ Zob. Platon, *Obrona Sokratesa*, przeł. Adam Maszewski, red. Henryk Struve (Warszawa: E. Wende i S-ka, 1885).

⁴⁹ Zob. Dąbska, *Dwa studia o Platonie*, 81.

⁵⁰ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 117r.

⁵¹ Zob. Platon, *Apologia Sokratesa*, cz. 1–3, przeł. Ignacy Stycharski (Złoczów: Wilhelm Zuckerkandl, 1903).

don, czyli *O nieśmiertelności duszy*)⁵². Z kolei 29 października 1941 roku uzupełniła zbiór pozycji, które czytała wówczas w Ossolineum, o woluminy oznaczone sygnaturą 71282. Były to dwa tomy „Sprawozdań Dyrekcyi C. K. Realnego i Wyższego Gimnazjum w Wadowicach”. Z pewnością zamówienie dotyczyło numerów za lata 1878 i 1879, w których Teofil Malinowski opublikował w dwóch częściach swoją rozprawę *O mytach Platońskich*⁵³. Pracę tę filozofka podała w późniejszych latach, z drobną modyfikacją tytułu, w bibliografii dołączonej do książki *Dwa studia o Platonie*⁵⁴. Niestety, rejestr udostępnień w ossolińskiej czytelnicy urywa się na 31 października adnotacją, że badaczka tego dnia również korzystała z czytelnicy⁵⁵. Kolejne zapisy przez okres ponad roku nie rejestrują już zamówień Dąbskiej.

Filozofka pojawia się dopiero w ostatnim wpisie z 1942 roku, datowanym na 15 grudnia, gdy udostępniono jej wolumin z grupy XV/XVI wieku o sygnaturze 57591. Pod tym numerem inwentarzowym znajdowało się bazyłejskie wydanie *O naprawie Rzeczypospolitej* Andrzeja Modrzewskiego⁵⁶. Pozycję tę Dąbska zwróciła 21 grudnia⁵⁷. To właśnie w tym dziele badaczka odnalazła ślady oddziaływania Platona na Modrzewskiego, które następnie przedstawiła w pracy *Platon w Polsce*⁵⁸. W monografii tej powołała się dokładnie na to samo bazyłejskie wydanie Modrzewskiego, z którego korzystała w Ossolineum w grudniu 1942 roku. W późniejszym czasie – późnym latem 1943 roku – przekazywała listownie passusy z dzieła Modrzewskiego Władysławowi Witwickiemu⁵⁹. Brak natomiast w zapisach ossolińskich odnotowania pracy,

⁵² Zob. *Dzieła Platona*, przeł. Felicjan Kozłowski (Warszawa: S. Orgelbrand, 1845).

⁵³ Zob. Teofil Malinowski, „O mytach Platońskich”, *Sprawozdanie Dyrekcyi C. K. Realnego i Wyższego Gimnazjum w Wadowicach* (1878): 3–41; Teofil Malinowski, „O mytach Platońskich. (Dokończenie)”, *Sprawozdanie Dyrekcyi C. K. Realnego i Wyższego Gimnazjum w Wadowicach* (1879): 3–23.

⁵⁴ Zob. Dąbska, *Dwa studia o Platonie*, 84.

⁵⁵ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 117v.

⁵⁶ Zob. *Andreae Fricii Modrevii de Republica emendanda libri quinque* (Basileae: Per Ioannem Oporinum, 1559).

⁵⁷ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 122v.

⁵⁸ Zob. Dąbska, „Platon w Polsce” [1972], 58.

⁵⁹ Zob. list Izydory Dąbskiej do Władysława Witwickiego, 31 sierpnia 1943, Lwów, Polska Akademia Nauk. Archiwum w Warszawie, sygn. III–249: Materiały Władysława Witwickiego, j. 60.

którą Dąmbska zacytowała dodatkowo (używając formuły „por. też”), gdy omawiała nawiązania Modrzewskiego do Platona i Arystotelesa. Źródłem jej rozważań była monografia Stanisława Kota *Wpływ starożytności klasycznej na teorie polityczne Andrzeja Frycza z Modrzewia*⁶⁰. Warto zauważyć, że entuzjastycznym recenzentem pracy Kota w 1912 roku był młody, dwudziestokilkuletni Stanisław Łempicki, który niedługo wcześniej ukończył studia na Cesarsko-Królewskim Uniwersytecie im. Cesarza Franciszka I we Lwowie⁶¹.

W styczniu 1943 roku zainteresowania Dąmbskiej skierowały się ku Akademii Zamojskiej, a za nimi zaczęły także podążać jej zamówienia ze zbiorów ossolińskich. Niewątpliwie zwrot ówczesnych zainteresowań filozofki w kierunku tej tematyki jest związany z Ossolineum i jej pracą w tej instytucji. W studium *Platon w Polsce* jednoznacznie wskazała, skąd wynikała ta zmiana orientacji. Pisała: „Na rolę Akademii Zamojskiej w recepcji platonizmu w Polsce zwrócił mi uwagę Stanisław Łempicki”⁶².

Łempicki był wówczas pracownikiem Ossolineum i współpracował z Dąmbską jako jej podwładny. Nieraz mieli też okazję do rozmów o prowadzonych przez siebie badaniach. Co więcej, Łempicki pisał wiersze jej poświęcone. Pracując z nim w jednym pokoju nad katalogiem systematycznym Ossolineum – filozofka kierowała zespołem zajmującym się tym zadaniem – Dąmbska znalazła się pod dużym wpływem Łempickiego. Źródła potwierdzają, że profesor w przerwach między pisanem kart katalogowych wygłaszał długie monologi poświęcone wczesnonowożytnej polskiej kulturze umysłowej, które często przeradzały się w wielogodzinne wykłady. Dąmbska była pod wielkim wrażeniem tych prelekcji. Głównym tematem popisowych prezentacji Łempickiego był wpływ kulturowy kanclerza Jana Zamoyskiego. Czasami filozofka i jej współpracownicy, chcąc zachęcić Łempickiego do wygłoszenia kolejnego wykładu, celowo pytali o pewne szczegóły dotyczące działalności Zamoyskiego albo nawet przekornie podważali osiągnięcia magnata.

⁶⁰ Zob. Stanisław Kot, *Wpływ starożytności klasycznej na teorie polityczne Andrzeja Frycza z Modrzewia* (Kraków: Akademia Umiejętności, 1911). Była to nadbitka publikacji: Stanisław Kot, „Wpływ starożytności klasycznej na teorie polityczne Andrzeja Frycza z Modrzewia”, *Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny* 29 (1911): 231–323.

⁶¹ Zob. Stanisław Łempicki, „Dr Stanisław Kot, Wpływ starożytności klasycznej na teorie polityczne Andrzeja Frycza z Modrzewia. Kraków. Nakł. Akademii Umiej. 1911 (odbitka z Rozpraw Wydz. histor.-filoz. T. LIV.) Str. 95”, *Przewodnik Naukowy i Literacki* 40(3) (1912): 274–281.

⁶² Zob. Dąmbska, „Platon w Polsce” [1972], 70, przyp. 3.

Przerywano wówczas pracę nad kartami katalogowymi, by patrzeć i słuchać, jak Łempicki z zapalem opowiada przez co najmniej godzinę o kolejnych dokonaniach swego ulubionego bohatera historycznego i ludzi z jego kręgu⁶³.

Pod wpływem Łempickiego 5 stycznia 1943 roku Dąmbska zamówiła siedemnastowieczny materiał o sygnaturze 1799. Była to antologia filozofii starożytnej Adama Burskiego pt. *Dialectica Ciceronis*⁶⁴. Dzieło bardzo filozofkę zainteresowało. Korzystała z niego przez niemal mie-

⁶³ Zob. Bronisław Bednarz, „W latach wojny”, w: *Ossolineum. Księga pamiątkowa w 150-lecie Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*, red. Bolesław Olszewicz (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo, 1967), 47–48.

⁶⁴ Zob. Adamus Bursius, *Dialectica Ciceronis quae disperse in scriptis reliquit, maxime ex Stoicorum sententia, cum commentariis quibus ea partim supplementur, partim illustrantur. Opus non solum ad intelligenda Ciceronis scripta, sed etiam multorum veterum auctorum, ac in his Theologorum, Iurisconsultorum, Medicorum, ac Philosophorum, imprimis utile* (Samoscii: Martin. Lenscius, 1604). Zob. także nowe wydanie: Adam Burski, *Dialectica Ciceronis*, oprac. Dorota Półcwiartek-Dremierre (Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Sub Lupa, 2000). Na temat Burskiego i jego działalności zob. Franciszek Krčęk, „O rzekomym wpływie Lipsiusa na Burskiego”, *Pamiętnik Literacki* 1(4) (1902): 628–629; Stefan Ziemski, „Z zagadnień logiki polskiej doby Odrodzenia”, *Myśl Filozoficzna* 4 (1953): 58–68; Irena Średzińska, „Logika i nowa metodologia Adama Burskiego”, *Myśl Filozoficzna* 2 (1954): 188–216; Kazimierz Leśniak, „Burski – pochwała dialektyki stoickiej”, w: *Filozofia polska* (Warszawa: Wiedza Powszechna, 1967), 65–89; Stefan Ziemski, „Burski (Bursius) Adam”, w: *Filozofia w Polsce. Słownik pisarzy* (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1971), 42–43; Zbigniew Ogonowski, *Filozofia szkolna w Polsce XVII wieku* (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1985), 55–59; Mikołaj Szymański, „*Dialectica Ciceronis*” Adama Burskiego. *Problemy warsztatu filologicznego renesansowego badacza logiki stoickiej* (Warszawa: Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk, 1988); Danilo Facca, „Szkolny arystotelizm Adama Burskiego w świetle komentarza do »Etyki Nikomachejskiej«, Odrodzenie i Reformacja w Polsce 42 (1998): 59–72; Danilo Facca, *Humanizm i filozofia w nauczaniu Adama Burskiego* (Warszawa: Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk, 2000); Jan Woleński, „Adam Burski (1560–1611)”, w: *Złota księga Wydziału Filozoficznego*, red. Justyna Miklaszewska, Janusz Mizera (Kraków: Księgarnia Akademicka, 2000), 97–103; Danilo Facca, „»Phronesis, areté, theoria«. Recepcja arystotelesowskiej filozofii praktycznej w Polsce na początku XVII wieku”, w: *Humanitas. Projekty antropologii humanistycznej*, cz. 2, red. Anna Nowicka-Jeżowa (Warszawa: Neriton, 2010), 11–40; Wojciech Ryczek, „Renesansowe teorie figuratywności (III). Adam Burski”, *Pamiętnik Literacki* 108(3) (2017): 121–136; Valentina Lepri, „Minor Virtues? The Nicomachean Ethics and the Teaching of Rhetoric at the Akademia Zamojska”, w: *History of Universities*, t. 34/2: *Teaching Ethics in Early Modern Europe*, red. Valentina Lepri, Danilo Facca, Matthias Roick, Mordechai Feingold (Oxford: Oxford University Press, 2022), 125–136. Zob. także bibliografię prac Burskiego i o Burskim w: *Bibliografia literatury polskiej „Nowy Korbut”*, red. Kazimierz Budzyk (i in.), t. 2: *Piśmiennictwo*

siąc i ostatecznie zwróciła 2 lutego. W późniejszym czasie Dąbska poświęciła kilka swoich prac Burskiemu, w tym jedną samej *Dialectica Ciceronis*⁶⁵. Nie bez znaczenia było także to, że również Łempicki przed wojną pisał obszernie na temat Burskiego⁶⁶. Można więc wnioskować, że to właśnie profesor nakierował Dąbską na *Dialectica Ciceronis*. Tego samego 5 stycznia 1943 roku badaczka złożyła zamówienia na szesnastowieczny starodruk z Biblioteki Pawlikowskiego o sygnaturze 4371, z którego korzystała aż do 14 kwietnia⁶⁷. Była to *Victoria deorum* Sebastiana Fabiana Klonowica⁶⁸.

staropolskie. *Hasła osobowe A–M*, red. Roman Pollak (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1964), 65–67, s.v. Burski Adam.

⁶⁵ Zob. Izydora Dąbska, „Echa platońskie w środowisku uniwersyteckim w Polsce w epoce Renesansu”, *Meander* 2(4–5) (1947): 185–190; Izydora Dąbska, „Platon w Polsce”, *Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń* [Polska Akademia Umiejętności] 49(7) (1948): 362–364; Dąbska, „Platon w Polsce” [1972], 69–71; Izydora Dąbska, „Adam Burski i jego »Dialectica Ciceronis«”, *Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej* 20 (1974): 3–15; Izydora Dąbska, „Filozofia w Akademii Zamojskiej w dobie Renesansu”, w: *Nauczanie filozofii w Polsce w XV–XVII wieku. Zbiór studiów*, red. Lech Szczucki (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978), 87–114; Izydora Dąbska, „Filozofia w Akademii Zamojskiej”, w: *Filozofia i myśl społeczna XVI wieku*, red. Lech Szczucki (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1978), 87–114. Dąbska wygłaszała także wykłady na temat Burskiego, np. 17 grudnia 1971 roku wykład dotyczący jego życia i działalności („Kronika Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie za rok 1971”, *Rocznik Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie* 1971 (1972): 50) czy 20 maja 1975 roku wykład pt. *Starożytna filozofia i retoryka w spuściźnie rękopiśmiennej profesorów Akademii Zamojskiej* w Komisji Filologii Klasycznej Oddziału PAN w Krakowie, zob. Izydora Dąbska, „Starożytna filozofia i retoryka w spuściźnie rękopiśmiennej profesorów Akademii Zamojskiej”, *Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych* [Polska Akademia Nauk. Oddział w Krakowie] 19(1) (1976): 25–26.

⁶⁶ Zob. Stanisław Łempicki, *Działalność Jana Zamoyskiego na polu szkolnictwa. 1573–1605* (Kraków: Książnica Polska, 1921), 145–146, 150–156, 200–204, 234–236, 250–256, 259–263; Stanisław Łempicki, „Medyceusz polski XVI wieku. (Rzecz o mecenacie Jana Zamoyskiego)”, w: *Szymon Szymonowicz i jego czasy. Rozprawy i studia*, red. Stanisław Łempicki (Zamość: Komitet Obchodu 300. Rocznicy Zgonu Szymona Szymonowicza, 1929), 127–133; Stanisław Łempicki, „Burski Adam (Bursius)”, w: *Polski słownik biograficzny*, t. 3: *Brożek Jan–Chwalczewski Franciszek* (Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1937), 138–139.

⁶⁷ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 123r.

⁶⁸ Zob. *Sebastiani Sulmircensis Acerni Victoria Deorum* ([Kraków]: [Aleksy Rodecki i Sebastian Sternacki], [post 24 IV 1587–post 9 VI 1595]). Wolumin, z którego korzystała Dąbska, w zbiorach Biblioteki im. Stefanyka ma sygna-

W kolejnym miesiącu, 6 lutego, Dąbska zamówiła szesnastowieczną pozycję o sygnaturze 19771. Było to dzieło *Żywoty filozofów, to jest mędrców nauk przyrodzonych*, będące tłumaczeniem dokonany przez Marcina Bielskiego z czeskich żywotów Mikuláša Konáča z Hodiškova⁶⁹. Konáć z kolei dokonał przekładu z łacińskiej anonimowej kompilacji żywotów *De vita et moribus philosophorum* przypisywanej dawniej

turę CT-I 9402. Bardzo dziękuję Pani Joannie Grześkowiak-Stepowicz z Działu Informacji Naukowej Narodowej Biblioteki Ossolineum za pomoc w ustaleniu danych publikacji znajdującej się pod sygnaturą 4371 ze zbioru Biblioteki Pawlikowskich. Na temat tego dzieła Klonowica zob. także: Kazimierz Lewicki, „S. F. Klonowicza »Victoria Deorum« (na tle literatury renesansowej)”, w: *Sprawozdanie Dyrekcji c. k. Gimnazjum I. z polskim językiem wykładowym w Stanisławowie za rok szkolny 1910/11* (Stanisławów: s.n., 1911), 3–38 (też *separatim*); Maria Cytowska, „»Victoria deorum«, zapomniany utwór Sebastiana Fabiana Klonowica”, *Eos* 46(2) (1952–1953): 162–173; Sebastian Klonowic, *Victoria deorum*, przeł. Maria Cytowska, w: *Literatura mieszczańska w Polsce od końca XVI wieku do końca XVII wieku*, t. 1, oprac. Kazimierz Budzyk, Hanna Budzykowa, Julian Lewański (Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1954), 93–146; Maria Cytowska, „Erasmus de Rotterdam dans la poème de Sebastian Fabian Klonowic »Victoria deorum«”, *Eos* 60 (1972): 333–342; Maria Cytowska, „Two Versions of Sebastian Klonowic’s »Victoria deorum«”, *Humanistica Lovaniensia* 25 (1976): 234–260; *Sebastiani Fabiani sulmircensis Acerni Victoria deorum*, red. Barbara Milewska (Wratislaviae: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1986); Mieczysław Mejor, „Uwagi do edycji dwóch wersji »Victoria deorum« Sebastiana Fabiana Klonowica”, w: *Problemy edytorskie literatur słowiańskich*, t. 1, red. Janusz Pelc, Paulina Pelcowa (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1991), 169–179; Michał Kuran, „Epidemie dalekie i bliskie. Mór pod piramidami i w wiejskiej chacie w XVI wieku – Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła »Peregrynacja do Ziemi Świętej...« i »Victoria deorum« Sebastiana Fabiana Klonowica – konwencje opisu na tle literatury klasycznej”, *Tematy i Konteksty* 11(16) (2021): 128–152; Michał Kuran, „»Zwycięstwo bogów« Jacka Idziego Przybylskiego, zaginiony przekład »Victoria deorum« Sebastiana Fabiana Klonowica”, *Pamiętnik Literacki* 113(2) (2022): 261–275.

⁶⁹ Zob. *Zywoty Philozophów: to iest: mędrzczow nauk przyrodzonych. Y też in-szych mężow cznotami ozdobionych ku obyczajnemu nauczaniu człowieka każdego pro-sto wybrane* (Kraków: Florian [Ungler], 1535). Skan dokładnie tego egzemplarza, z którego korzystała Dąbska, znajduje się obecnie pod adresem: <https://www.dbc.wroc.pl/dlibra/doccontent?id=3347>, dostęp 12.11.2023. Zob. też reprint: *Żywoty filozofów, to jest: mędrców nauk przyrodzonych i też innych mężów cznotami ozdobionych, ku obyczajnemu nauczaniu człowieka każdego krótko wybrane*. 1535. Kraków: Florian Ungler, red. Wiesław Wydra (Poznań: Wydawnictwo Poznańskich Studiów Polonistycznych i Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu, 2015). Odnosnie do samego dzieła zob. Marek Osiewicz, „Graficzne i fonetyczne warianty techniczne w polskiej edycji »Żywotów filozofów« Mikuláša Konáča (F. Ungler, Kraków 1535)”, *Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria językoznawcza* 1(24) (2017): 117–128.

średniowiecznemu filozofowi scholastycznemu i logikowi Walterowi Burleyowi⁷⁰. Z *Żywotów filozofów* Dąbska korzystała do 14 kwietnia⁷¹. Łempicki doskonale wiedział o istnieniu tłumaczenia Bielskiego. Między innymi recenzował pracę Ignacego Chrzanowskiego *Marcin Bielski. Studium historyczno-literackie*, która zawiera zarówno rozdział poświęcony *Żywotom filozofów*, jak i obszerne porównania passusów tekstów Burleya, Konāča i Bielskiego⁷².

Dnia 12 marca Dąbska zamówiła pozycję o sygnaturze 17484, którą była *Ad pubem studiosam Polonam oratio* autorstwa Andrzeja Tropera, opublikowana w 1560 roku⁷³. Z tego dzieła filozofka korzystała przez ponad miesiąc – zwróciła je ostatecznie 14 kwietnia⁷⁴. Efektem lektury było zacytowanie przez nią mowy Tropera w artykule, który ukazał się zaraz po wojnie w czasopiśmie „Meander”⁷⁵. Na informacje o Troperze Dąbska – lub osoba, która ją na Tropera nakierowała – mogła trafić w pracy Henryka Barycza. W opublikowanej kilka lat przed wojną historii Uniwersytetu Jagiellońskiego w okresie renesansu pisał on o Troperze, w tym o jego odniesieniach do Platona⁷⁶.

Tego samego dnia, 12 marca, Dąbska zamówiła także szesnastowieczne dzieło o sygnaturze 5208, czyli mowę Andrzeja Gostyńskiego *Pro nobilium, primorum, principumque liberis magnarum disciplina artium perpoliendis oratio*, wydaną w Krakowie w 1558 roku⁷⁷. Zainteresowanie

⁷⁰ Zob. Władysław Wisłocki, „Gwalter Burley i Marcin Bielski”, *Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności* 6 (1878): 131–182.

⁷¹ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 123r.

⁷² Zob. Ignacy Chrzanowski, *Marcin Bielski. Studium historyczno-literackie*, wyd. 2 popr. i uzup. (Lwów–Warszawa: Książnica-Atlas, 1926), 33–42 (rozdział), 257–276 (porównania); Stanisław Łempicki, „Ignacy Chrzanowski. Marcin Bielski. Studium historyczno-literackie. Wyd. II, poprawione i uzupełnione. Książnica-Atlas. Lwów–Warszawa. 1926. 351 str.”, *Ruch Literacki* 1(7) (1926): 212–213.

⁷³ Zob. *Magistri Andreae Troperi Cracoviensis Collegae minoris ad pubem studiosam Polonam oratio ut maiora et graviora studia capessat ac magna et difficilia tentet* (Cracoviae: Lazarus Andrae, 1560).

⁷⁴ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 123v.

⁷⁵ Zob. Dąbska, „Echa platońskie”: 186.

⁷⁶ Zob. Henryk Barycz, *Historja Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu* (Kraków: Uniwersytet Jagielloński, 1935), 372–373.

⁷⁷ Zob. Andreas Gostinius, *Pro nobilium, primorum, principumque liberis magnarum disciplina artium perpoliendis oratio in Academia Cracoviensi habita anno*

filozofki niewątpliwie wzbudzał *passus* występujący w mowie, który nawiązywał do poglądów zawartych w Platońskim *Państwie* i podkreślał konieczność edukacji, w tym filozoficznej, osób sprawujących władzę⁷⁸. Łatwo można było trafić na informacje o Gostyńskim, podobnie jak o Troperze, czytając biogram tego humanisty w dziele Barycza, gdzie również wspomniano o korzystaniu przez niego z cytatów z Platona i Arystotelesa⁷⁹.

Nie ma pewności, czy Dąmbska sama natrafiła na informacje o dziełach Tropera i Gostyńskiego w książce Barycza, czy raczej ktoś ją na nie naprowadził. Można przypuszczać, że osobą, która wskazała filozofce ślad obu mów, był ponownie Stanisław Łempicki. Zwłaszcza w odniesieniu do Gostyńskiego wydaje się, że to właśnie profesor był informatorem Dąmbskiej. Korzystał on z tego dzieła Gostyńskiego, dokładnie z tego właśnie egzemplarza o sygnaturze 5208 – co zaznaczył w przypisie – kilkanaście lat wcześniej podczas pisania swojej pracy o Manucjuszach, przeznaczonej do księgi pamiątkowej Wilhelma Bruchnalskiego⁸⁰.

W okresie od maja do lipca 1943 roku ossoliński rejestr udostępnień nie zawiera żadnych wpisów dotyczących zamówień dokonanych przez Dąmbską. Kolejne pojawiają się dopiero pod koniec sierpnia. Dokładnie 30 sierpnia 1943 roku filozofka wypożyczyła do domu osiemnastowieczny druk o sygnaturze 66659. Było to francuskie tłumaczenie opublikowanego pierwotnie w języku łacińskim traktatu filozofa angielskiego

a natali Domini 1558. Cum praecipuam singularum artium utilitatem tum accuratam obiectionum refutationem continens (Cracoviae: Andreas Lazarus, 1558). Zob. tłumaczenie: Andrzej Gostyński, „Mowa o doskonałym kształceniu dzieci szlachty, dostojników i książąt”, przeł. Edwin Jędrkiewicz, w: *Wybór pism pedagogicznych Polski doby Odrodzenia*, oprac. Józef Skoczek (Wrocław: Zakład im. Ossolińskich, 1956), 217–270. Zob. także tłumaczenie wyboru wraz z krótką informacją o autorze: Andrzej Gostyński, „Mowa o potrzebie kształcenia młodzieży szlacheckiej”, przeł. Tadeusz Bieńkowski, w: *Filozofia i myśl społeczna XVI wieku*, red. Lech Szczucki (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1978), 154–162.

⁷⁸ Zob. Gostinius, *Pro nobilium, primorum, principumque liberis magnarum disciplina artium perpoliendis oratio*, cap. II. Por. Jan Czerkawski, „Arystotelizm na wydziale sztuk Uniwersytetu Krakowskiego w XVI i XVII w.”, w: *Nauczanie filozofii w Polsce w XV–XVII wieku. Zbiór studiów*, red. Lech Szczucki (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich, 1978), 61.

⁷⁹ Zob. Barycz, *Historja Uniwersytetu Jagiellońskiego*, 374–377.

⁸⁰ Zob. Stanisław Łempicki, „Manucjusze weneccy a Polska. Karta z dziejów humanizmu w Polsce”, *Pamiętnik Literacki* 22–23 (1925–1926): 166, przyp. 1; przedruk: Stanisław Łempicki, „Polskie koneksje dynastii Manucjuszów”, w: Stanisław Łempicki, *Renesans i humanizm w Polsce. Materiały do studiów* (Warszawa: Czytelnik, 1952), 93, przyp. 153.

Richarda Cumberlanda *De legibus naturae disquisitio philosophica*⁸¹. Dąmbska korzystała z przekładu dokonanego przez Jeana Barbeyraca, francuskiego prawnika osiadłego po odwołaniu edyktu nantejskiego najpierw w Lozannie, później w Groningen⁸². Traktat ten został oddany przez badaczkę 6 września⁸³.

W momencie zwrotu poprzedniego woluminu Dąmbska złożyła zamówienie na osiemnastowieczny druk 63171⁸⁴, czyli francuskojęzyczne wydanie dzieł Shaftesbury'ego w trzech woluminach⁸⁵. Zwróciła je 15 października⁸⁶. Jej zainteresowanie tą pozycją można wiązać

⁸¹ Zob. Ricardus Cumberland, *De legibus naturae disquisitio philosophica, in qua earum forma, summa capita, ordo, promulgatio, & obligatio è rerum natura investigantur; quin etiam elementa philosophiae Hobbianaë, cum moralis tum civilis, considerantur & refutantur* (Londini: typis E. Flesher, prostat verò apud Nathanaelem Hooke, 1683).

⁸² Zob. Richard Cumberland, *Traité philosophique des lois naturelles, où l'on recherche et l'on établit par la nature des choses, la forme de ces loix, leurs principaux chefs, leur ordre, leur publication & leur obligation: on y refute aussi les élémens de la morale & de la politique de Thomas Hobbes* (Amsterdam: Pierre Mortier, 1744).

⁸³ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 126r.

⁸⁴ Zob. tamże, k. 126v.

⁸⁵ Zob. *Les oeuvres de mylord comte de Shaftesbury, contenant ses caracteristicks, ses lettres, & autres ouvrages. Traduits de l'Anglois en François sur la dernière édition*, t. 1–3 [red. Jean-Baptiste Robinet] (Genève: s.n., 1769). Tom drugi zawiera niemal niezmienione tłumaczenie dokonane przez Denisa Diderota, po raz pierwszy opublikowane jako: Denis Diderot, *Principes de la philosophie morale ou Essai de M[onsieur] S[hafesbury] sur la Mérite et la Vertu. Avec réflexions* (Amsterdam: Zacharie Chatelain, 1745). Zob. René P. Legros, „Diderot et Shaftesbury”, *The Modern Language Review* 19(2) (1924): 188–194; Ennemond Casati, „Hérauts et commentateurs de Shaftesbury en France”, *Revue de Littérature Comparée* 14(4) (1934): 615–645; Paolo Casini, „Diderot e Shaftesbury”, *Giornale Critico della Filosofia Italiana* 39(2) (1960): 253–273; Dorothy B. Schlegel, „Diderot as the Transmitter of Shaftesbury's Romanticism”, *Studies on Voltaire and the Eighteenth Century* 27 (1963): 1457–1478. Ostatnio także: Gerhart Stenger, „Diderot traducteur de Shaftesbury. Éléments pour une lecture critique de l'Essai sur le mérite et la vertu”, w: *Shaftesbury. Philosophie et politesse. Actes du colloque (Université de Nantes, 1996)*, textes réunis par Fabienne Brugère, Michel Malherbe (Paris: Honoré Champion, 2000), 213–229; Laurent Jaffro, „Diderot: le traducteur et son autorité”, *La Lettre Clandestine* 9 (2000): 201–225, zwłaszcza uwagi dotyczące wydania genewskiego na s. 201; Françoise Badelon, „Le philosophe traducteur ou l'art d'user du bien d'autrui avec liberté. Diderot et Robinet”, *Noesis* 21 (2013): 211–228.

⁸⁶ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 126v.

z badaniami nad Shaftesburym, które prowadzono w polskiej filozofii w dwudziestoleciu międzywojennym. Szczególnie istotny był artykuł Zygmunta Łempickiego opublikowany tuż przed wojną w czasopiśmie „Studia Philosophica” redagowanym przez Twardowskiego, Ajdukiewicza i Ingardena. Dzieło to miało charakter obszernej pracy, o rozmiarach małej monografii⁸⁷. Adnotacja dotycząca zamówienia trzech woluminów tłumaczenia Shaftesbury’ego była ostatnim wpisem dotyczącym Dąbskiej w ossolińskim rejestrze udostępniania zbiorów.

Do końca wojny nie ma informacji o korzystaniu przez filozofkę z ossolińskich rękopisów i starych druków do celów naukowych, przynajmniej nie zostało to odnotowane w rejestrze. W 1944 roku życie w Ossolineum skupiało się głównie na oczekiwaniu na nieuchronne wydarzenie – ponowne zajęcie Lwowa przez Armię Czerwoną. Rejestr udostępnień urywa się na dacie 24 kwietnia 1944 roku, po czym pojawia się wpis: „Ewakuacja druków starych do Krakowa na rozkaz Abba”⁸⁸. Pod koniec lipca dochodzi do zajęcia Lwowa przez Armię Czerwoną. Dąbska pracuje wówczas nad publikacją *Walka człowieka z lękiem przed śmiercią i niektóre przejawy tej walki w religii, filozofii i sztuce*. Rejestru już wtedy nie prowadzono, więc nie znamy ówczesnych lektur filozofki. Ostatnie trzy izolowane adnotacje w nim, datowane na sierpień 1945 roku, dotyczą tylko kilku pozycji udostępnionych Mieczysławowi Gębarowiczowi.

⁸⁷ Zob. Władysław Folkierski, *Ze studyów nad XVIII wiekiem. Estetyka Shaftesbury’ego, Diderot a Shaftesbury* (Kraków: Akademia Umiejętności, 1920). Była to nadbitka z pracy: Władysław Folkierski, „Ze studyów nad XVIII wiekiem. Estetyka Shaftesbury’ego, Diderot a Shaftesbury”, *Rozprawy Wydziału Filologicznego* [Polska Akademia Umiejętności] 14(2) (1920): 1–92. Zob. także recenzję Zygmunta Łempickiego z tej pracy: Zygmunt Łempicki, „Władysław Folkierski. Ze studyów nad XVIII wiekiem: Estetyka Shaftesbury’ego. Diderot a Shaftesbury. W Krakowie. Nakładem Akademii Umiejętności 1920. [Akademia Umiejętności w Krakowie, Wydział filologiczny. – Rozprawy T. LIX. Nr. 2]. 8° str. 92”, *Ruch Filozoficzny* 5(9) (1919–1920): 161–162 oraz późniejszą rozprawę: Sigismund von Lempicki, „Shaftesbury und der Irrationalismus. Ein Beitrag zur Stilgeschichte der neueren Philosophie”, *Studia Philosophica* 2 (1937): 19–110.

⁸⁸ Zob. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9: Archiwalia Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, j. 945: Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom, k. 129v.

Powojenne kontynuacje

W następnym okresie Dąmbska ponownie musiała się zmierzyć z realiami życia w okowach systemu sowieckiego. Jej ocena tego systemu była jednoznacznie negatywna. Po akcji „Burza” szeregi lwowskiego AK zostały zdziesiątkowane przez NKWD. Jedynie część żołnierzy zdołała się ukryć i przetrwać. Wielu z nich, w ramach akcji wysiedleń zwanych szyderczo „repatriacją”, opuściło Lwów i wyjechało na tereny położone na zachód od Bugu, porzucając na zawsze ukochane miasto nad Pełtwią. Podobną decyzję podjęła także Dąmbska. Do wyjazdu przygotowywała się już na początku 1945 roku, jednak ostatecznie opuściła Lwów w połowie tego roku. Jej ówczesna korespondencja wskazuje na daleko idącą ostrożność i obawę przed dekonspiracją przez sowieckie organy bezpieczeństwa. Schronienie na następne lata znalazła ostatecznie w Gdańsku.

Lektury ossolińskie Dąmbskiej okazały się niezwykle owocne. Elementy pracy *Platon w Polsce* – tekst już wtedy nosił taki tytuł – istniały w połowie 1943 roku, o czym filozofka informowała wówczas listownie Witwickiego⁸⁹. Tuż po wojnie podjęła ona próbę stworzenia spójnej narracji na temat zagadnień związanych z Platonem i recepcją jego myśli w Polsce. Planowała opublikowanie książki przy wsparciu Władysława Tatarkiewicza w wydawnictwach Akademii Umiejętności. Wybrane partie swojej pracy Dąmbska ogłosiła już w 1947 roku w „Meandrze” pt. *Echa platońskie w środowisku uniwersyteckim w Polsce w epoce Renesansu*⁹⁰. W tym artykule zaznaczyła, że jest to jedynie wycinek książki, którą zamierza wkrótce opublikować⁹¹. Dodatkowo pojawiły się też dwa inne jej teksty – dotyczące mitów platońskich oraz platońskiego ideału filozofa⁹². Drugi z tych artykułów został napisany podczas wojny, jego maszynopis otrzymał bowiem od Dąmbskiej Tadeusz Kotarbiński w drugiej połowie listopada 1943 roku⁹³. Kolejnym krokiem w procesie

⁸⁹ Zob. list Izydory Dąmbskiej do Władysława Witwickiego, 31 sierpnia 1943, Lwów, Polska Akademia Nauk. Archiwum w Warszawie, sygn. III-249: Materiały Władysława Witwickiego, j. 60.

⁹⁰ Zob. Dąmbska, „Echa platońskie”: 185–190.

⁹¹ Zob. tamże: 185, przyp. 1.

⁹² Zob. Izydora Dąmbska, „Mity platońskie”, *Meander* 3(9) (1948): 427–437; Izydora Dąmbska, „Z genealogii ideałów życiowych: platoński ideał filozofa”, *Meander* 4(7) (1949): 325–334.

⁹³ Zob. list Tadeusza Kotarbińskiego do Izydory Dąmbskiej, 2 stycznia 1944, Warszawa, Połączone Biblioteki Wydziału Filozofii i Socjologii UW, Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk i Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, rps U 598.1, T. 6: D–De.

publikacyjnym było przedstawienie pracy podczas posiedzenia Komisji Filozoficznej Polskiej Akademii Umiejętności w 1948 roku, konkretnie 25 września. W trakcie tego spotkania, prowadzonego przez Władysława Tatarkiewicza, badaczka omówiła główne założenia swojej książki *Platon w Polsce*. Następnie rozprawa została rekomendowana do druku w wydawnictwach Akademii⁹⁴.

Praca Dąbskiej miała na celu wypełnienie luki dotyczącej recepcji Platona w Polsce. Nie oznacza to jednak, że badania nad tym zagadnieniem nie były prowadzone w owym czasie. Dociekania w tym obszarze prowadziła Zofia Szmydtowa, która opublikowała kilka tekstów na ten temat, np. „*Dziady*” wileńskie w świetle dialogów Platona (1933)⁹⁵, *Platon w twórczości Norwida* (1933/1936)⁹⁶, *Rola Platona w twórczości Mickiewicza* (1934)⁹⁷ oraz *Pierwiastki platońskie w „Dziadach” drezdeńskich* (1934)⁹⁸. Dodatkowo 12 marca 1935 roku w Warszawie Szmydtowa wygłosiła odczyt pt. *Wpływ Platona na literaturę polską*⁹⁹. W ówczesnej prasie podkreślano jej niesłabnące zainteresowanie tym zagadnieniem¹⁰⁰. Wstępne studia

⁹⁴ Zob. Dąbska, „Platon w Polsce” (*Sprawozdania*): 362–364.

⁹⁵ Zob. Zofia Szmydtowa, „»Dziady« wileńskie w świetle dialogów Platona”, *Przegląd Humanistyczny* 9–10 (1933): 203–216; Zofia Szmydtowa, „»Dziady« wileńskie w świetle dialogów Platona”, w: Zofia Szmydtowa, *W kręgu renesansu i romantyzmu. Studia porównawcze z literatury polskiej i obcej* (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1979), 255–268.

⁹⁶ Zob. Zofia Szmydtowa, „Platon w twórczości Norwida”, w: *Prace historyczno-literackie. Księga zbiorowa ku czci Ignacego Chrzanowskiego* (Kraków: Kasa im. Mianowskiego, 1936), 365–386; Zofia Szmydtowa, „Platon w twórczości Norwida”, w: Zofia Szmydtowa, *Poeci i poetyka* (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1964), 278–303. Tekst został zaprezentowany pierwotnie w imieniu Szmydtowej przez Józefa Ujejskiego na zebraniu naukowym Wydziału I (Językoznawstwa i Historii Literatury) Towarzystwa Naukowego Warszawskiego 22 listopada 1933 roku, zob. „Sprawozdanie z czynności naukowych”, *Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego* 27 (1935): 13; Zofia Szmydtowa, „Platon w twórczości Norwida”, *Sprawozdania z Posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział I, Językoznawstwa i Historii Literatury* 26 (1933): 84–86.

⁹⁷ Zob. Zofia Szmydtowa, „Rola Platona w twórczości Mickiewicza”, w: *II Międzynarodowy Zjazd Sławistów (Filologów Słowiańskich). Księga referatów. Sekcja II – Historia literatury* (Warszawa: b.w., 1934), 156–157.

⁹⁸ Zob. Zofia Szmydtowa, „Pierwiastki platońskie w »Dziadach« drezdeńskich”, *Pion* 2(3) (1934): 5.

⁹⁹ Zob. „Odczyty o kulturze klasycznej”, *Polska Zbrojna* 14(59) (1935): 6; „Odczyty w kole klasyków”, *Kurjer Warszawski* 115(63) (1935), wyd. wieczorne: 13; „Wpływ Platona na literaturę Polską”, *Kurjer Warszawski* 115(71), wyd. wieczorne: 3.

¹⁰⁰ Zob. „Na Uniwersytecie Warszawskim. Nad czym pracują przedstawiciele humanistyki. Filologia”, *Czas* 87(139) (1935): 3.

miały doprowadzić do wydania monografii o recepcji Platona w Polsce od XVI wieku (Kopernik) do czasów współczesnych, ze szczególnym uwzględnieniem wpływu na literaturę polską¹⁰¹. Jednakże książka ta nie została opublikowana przed wojną. Jeśli została napisana, mogła podzielić los innych zaginionych prac autorki, jak monografia *Historia gawędy w Polsce* czy rozprawa *Czynniki strukturalne epiki i liryki*¹⁰². Po wojnie Szmydtowa nie wróciła już do planów wydania książki o recepcji Platona w Polsce. W związku z tym wyniki badań przeprowadzonych przez Dąbską w lwowskim Ossolineum, zamknięte w ramach monografii, miały wypełnić wspomnianą lukę badawczą.

Mimo zgody Polskiej Akademii Umiejętności na publikację książki Dąbskiej nie doszło do jej wydania w ciągu kilku kolejnych lat. Przyczyną było przejście agend Polskiej Akademii Umiejętności przez nowo powstałą – z woli władz komunistycznych – Polską Akademię Nauk. W rezultacie ograniczeń krępujących możliwości studiowania oraz nauczania zarówno filozofii (poza „filozofią” marksistowską i logiką), jak i filologii klasycznej w czasach stalinowskich, czego konsekwencje dały się odczuć przez znacznie dłuższy okres, książka Dąbskiej nie ujrzała światła dziennego przez dziesięciolecia. Nie znaczy to, że była zupełnie nieznana. Istnieją ślady oddziaływania tej pracy jeszcze przed oficjalną publikacją. Przykładowo czytał ją w maszynopisie i cytował Stefan Swieżawski w swoich publikacjach z lat pięćdziesiątych i sześćdziesiątych¹⁰³.

Monografia Dąbskiej została wydana przez agendy Polskiej Akademii Nauk dopiero w latach siedemdziesiątych. Książka ta charakteryzuje się wyraźną dwudzielną strukturą, która odzwierciedla historię jej powstawania. Pierwszą część stanowi sekcja poświęcona Platonowi i jego filozofii. Jest to partia wywodząca się z książeczki, którą Dąbska

¹⁰¹ Zob. „Kronika. Platon w Polsce”, *Nowa Książka* 1(1) (1934): 34.

¹⁰² Zob. Stanisław Frybes, „Polonistyka w okresie wojny. 1939–1945”, w: *Z dziejów polonistyki warszawskiej. Profesorowi Doktorowi Julianowi Krzyżanowskiemu w dwudziestą piątą rocznicę objęcia Katedry Historii Literatury Polskiej w Uniwersytecie Warszawskim 1934–1959*, red. Janina Kulczycka-Saloni (i in.) (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1964), 327.

¹⁰³ Zob. Stefan Swieżawski, „Matériaux servant aux recherches sur Jean de Głogów (†1507)”, w: *Mélanges offerts à Étienne Gilson de l'Académie Française* (Toronto: Pontifical Institute of Mediaeval Studies – Paris: Vrin, 1959), 633, przyp. 108; Stefan Swieżawski, „Materiały do studiów nad Janem z Głogowa (†1507)”, *Studia Mediewistyczne* 2 (1961): 156, przyp. 118; Stefan Swieżawski, „La philosophie à l'Université de Cracovie des origines au XVIe siècle”, *Archives d'Histoire Doctrinale et Littéraire du Moyen Age* 38 (1964): 87, przyp. 57; Stefan Swieżawski, „Filozofia w Uniwersytecie Krakowskim do XVI w.”, *Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego* 7(2) (1964): 32, przyp. 57.

przygotowywała jeszcze przed wojną na zamówienie Ryszarda Ganszyńca (Gansińca). Odrębną część stanowi zaś sekcja pt. *Platon w Polsce*, zawierająca wiele elementów, z którymi filozofka zetknęła się podczas swoich lektur w Ossolineum. Treści te, włączone w ramy książki, której opublikowanie było planowane pod koniec lat czterdziestych, ale której wydanie nie doszło wówczas do skutku, zostały uzupełnione adnotacjami z lat późniejszych, np. tą dotyczącą Zbigniewa Herberta.

Zakończenie

Podsumowując, należy zauważyć, że okres II wojny światowej w życiorysie Dąbmskiej nadal pozostaje słabo rozpoznany¹⁰⁴. Jest to sytuacja, która odnosi się do wielu badaczy znanych z historii polskiej filozofii, humanistyki czy szerzej – nauki. Coraz powszechniejszy dostęp do źródeł dotyczących tych wybitnych intelektualistów, w tym i samej Dąbmskiej, umożliwia historykom nauki dogłębnierze zrozumienie szczegółów aktywności naukowej poszczególnych badaczy w czasie wojny. Pozwala to dostrzec, że prace z okresu powojennego, które znamy i cenimy, często powstawały w trudnych warunkach okupacji, a ich ostateczna forma była kształtowana pod wpływem wojennych doświadczeń badaczy. Przykładowo w warunkach okupacyjnych powstała rozprawa Władysława Tatarkiewicza *O szczęściu*, która niemal cudem została uratowana w trakcie powstania warszawskiego¹⁰⁵. Podczas pierwszej okupacji sowieckiej Lwowa i w związku z wydarzeniami tego okresu powstała część esejów Romana Witolda Ingardena, które zostały później włączone do powojennych *Szkiców z filozofii literatury*¹⁰⁶. *Magnum opus* fenomenologa – *Spór o istnienie świata* – zostało napisane w hitlerowskim Lwowie oraz pod koniec okupacji niemieckiej, w Pieskowej Skale¹⁰⁷. W szeregu tych prac stoi monografia *Dwa studia o Platonie* Dąbmskiej.

¹⁰⁴ Nowe ustalenia zawiera pierwsza część najnowszej biografii Izydory Dąbmskiej: Radosław Kuliniak, Mariusz Pandura, Łukasz Ratajczak, *Izydora Dąbmska (1904–1983). Najlepsza z dobrych*, cz. 1: *Lata 1904–1945* (Kęty: Wydawnictwo Marek Derewiecki, 2024).

¹⁰⁵ Zob. Władysław Tatarkiewicz, *O szczęściu* (Kraków: Wiedza – Zawód – Kultura, 1947).

¹⁰⁶ Zob. Roman Witold Ingarden, *Szkieice z filozofii literatury*, t. 1 (Łódź: Spółdzielnia Wydawnicza „Polonista”, 1947). Kolejne tomy wydawnictwa się nie ukazały.

¹⁰⁷ Zob. Roman Witold Ingarden, *Spór o istnienie świata*, t. 1–2 (Kraków: Polska Akademia Umiejętności, 1947–1948).

Jest to dzieło, które powstało w przeważającej mierze we Lwowie. Badania filozofki prowadzone w Ossolineum w trakcie okupacji niemieckiej były częścią realizacji tego wieloletniego projektu, którego ostateczna publikacja w postaci książkowej nastąpiła niemal czterdzieści lat po spisaniu pierwszych jej słów.

Ossolineum stanowiło wówczas kuźnię naukową nie tylko Dąbskiej, lecz także innych pracowników biblioteki. W trakcie II wojny światowej w instytucji tej powstała publikacja Stefana Inglota pt. *Udział chłopów w obronie Rzeczypospolitej*. Była to praca przygotowana pierwotnie jako materiał poglądowy dla żołnierzy Polski Podziemnej, w szczególności zaś dla Batalionów Chłopskich. Jednakże wydanie jej w czasie wojny uniemożliwił wybuch powstania warszawskiego. W opracowaniu swoich badań Inglot korzystał między innymi z zasobów rękopiśmiennych Ossolineum. Praca została ostatecznie opublikowana tuż po wojnie, w 1946 roku¹⁰⁸. Ponadto historyk zebrał także w swoim wojennym miejscu zatrudnienia materiały do *Życia wewnętrznego wsi w czasach nowożytnych*. Z kolei Roman Grodecki tłumaczył w Ossolineum kronikę Wincentego Kadłubka oraz zbierał materiały naukowe do kolejnych prac. Mieczysław Gębarowicz i Maria Chmielowska przygotowali wówczas kilka biogramów do publikacji *Żywotów polskich* Franciszka Bujaka. Karol Maleczyński w okresie wojennej pracy w Ossolineum napisał obszerną monografię *Historiografia polska od średniowiecza do XIX w.*¹⁰⁹ Jej maszynopis do dziś jest przechowywany w zbiorach ossolińskich we Wrocławiu¹¹⁰. Z kolei Stanisław Łempicki, kolega i mentor Izydory Dąbskiej, również aktywnie tworzył, pisząc wspomnienia *Ossolineum triplex*, częściowo wydane później jako *Wspomnienia ossolińskie*, relację z czasów gimnazjalnych pt. *Złote paski*¹¹¹ oraz kolejne partie biograficzne

¹⁰⁸ Zob. Stefan Inglot, *Udział chłopów w obronie Rzeczypospolitej. Zarys historyczny* (Łódź: Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa Chłopska”, 1946).

¹⁰⁹ Zob. Waław Korta, „Karol Maleczyński. Sylwetka uczonego i człowieka”, w: Karol Maleczyński, *Studia nad dokumentem polskim* (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo, 1971), 9; Kazimierz Bobowski, „Pionier wśród historyków – profesor Karol Maleczyński”, *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka* 52(3–4) (1997): 297.

¹¹⁰ Zob. Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Biblioteka. Rps 14978/II: Karol Maleczyński, *Historiografia polska od średniowiecza do XIX w.*

¹¹¹ Zob. Izydora Dąbska, „Wspomnienie o Stanisławie Łempickim i Andrzeju Rybickim”, w: *Ossolineum. Księga pamiątkowa w 150-lecie Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*, red. Bolesław Olszewicz (Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo, 1967), 40.

poświęcone swoim kontaktom z Sądecczyzną¹¹². Tłumaczył także utwory poetyckie uwielbianego przez siebie Heinego¹¹³. Cała ta twórczość wymienionych badaczy była możliwa w dużej mierze dzięki częstemu dostępowi do zasobów ksiąźnicy ossolińskiej¹¹⁴.

Niezależnie od pracy nad książką o recepcji Platona w Polsce poszukiwania prowadzone przez Dąbmską w Ossolineum, zwłaszcza te inicjowane przez Stanisława Łempickiego, stanowiły początek nowego nurtu w jej badaniach – studiów nad wczesnonowożytną filozofią polską. Te zainteresowania przetrwały po nagłej śmierci Łempickiego (1947), który był ekspertem między innymi w dziedzinie historii kultury intelektualnej w Polsce w okresie wczesnonowożytnym. Dąbmska kontynuowała jego dzieło we własnym zakresie. Efektem jej poszukiwań było opracowanie studiów dotyczących badaczy z otoczenia Jana Zamoyskiego oraz Akademii Zamojskiej, np. Burskiego. Rozwijając swoje zainteresowania związane z okresem wczesnonowożytnym, które wyrosły z wpływu Łempickiego, Dąbmska po rozpoczęciu pracy w Bibliotece Miejskiej w Gdańsku, bogatej w źródła z tej epoki, zaangażowała się również w analizowanie dawnych badań nad filozofią starożytną i kulturą antyczną prowadzonych w miejscowym gimnazjum. Lektury w Ossolineum oraz wpływ Stanisława Łempickiego (który był równie mocno zainspirowany przez Dąbmską, o czym świadczą poświęcone jej wiersze) stanowiły istotny moment w biografii tej wyjątkowo zdolnej, ale często niedocenianej badaczki – filozofki i filolożki klasycznej.

Bibliografia

- Andreae Fricii Modrevii de Republica emendanda libri quinque*. 1559. Basileae: Per Ioannem Oporinum.
- Antologia Palatyńska. Nowy przekład*. 1992. Przeł. Zygmunt Kubiak. Warszawa: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza.

¹¹² Zob. Stanisław Łempicki, „Z pamiętnika sądeckiego”, oprac. Henryk Barycz, *Rocznik Sądecki* 4 (1960): 211–237.

¹¹³ Zob. Heinrich Heine, *Poezje wybrane*, przeł. Stanisław Łempicki, przygotowała do druku Jadwiga Gamska-Łempicka (Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, 1951).

¹¹⁴ Informacje o części wspomnianych prac naukowych i literackich ossolińczyków zaczerpnięto z jednej z prac wyśmienitego znawcy historii Ossolineum, Macieja Matwijowa. Zob. Maciej Matwijów, *Zakład Narodowy imienia Ossolińskich w latach 1939–1946* (Wrocław: Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum, 2003), 211.

- Badelon Françoise. 2013. „Le philosophe traducteur ou l'art d'user du bien d'autrui avec liberté. Diderot et Robinet”. *Noesis* 21: 211–228.
- Barycz Henryk. 1935. *Historja Uniwersytetu Jagiellońskiego w epoce humanizmu*. Kraków: Uniwersytet Jagielloński.
- Bednarz Bronisław. 1967. „W latach wojny”. W: *Ossolineum. Księga pamiątkowa w 150-lecie Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*, red. Bolesław Olszewicz, 43–50. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo.
- Bibliografia literatury polskiej »Nowy Korbut«*. 1964. Red. Kazimierz Budzyk (i in.), t. 2: *Piśmiennictwo staropolskie. Hasła osobowe A–M*, red. Roman Pollak. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Bobowski Kazimierz. 1997. „Pionier wśród historyków – profesor Karol Maleczyński”. *Śląski Kwartalnik Historyczny Sobótka* 52(3–4): 295–300.
- Bulletin International de l'Académie des Sciences de Cracovie*. 1895. 8.
- Bursius Adamus. 1604. *Dialectica Ciceronis quae disperse in scriptis reliquit, maxime ex Stoicorum sententia, cum commentariis quibus ea partim supplementur, partim illustrantur. Opus non solum ad intelligenda Ciceronis scripta, sed etiam multorum veterum auctorum, ac in his Theologorum, Iurisconsultorum, Medicorum, ac Philosophorum, imprimis utile*. Samoscii: Martin. Lenscius.
- Burski Adam. 2020. *Dialectica Ciceronis*, oprac. Dorota Półciwiatek-Dremierre. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Sub Lupa.
- Casati Ennemond. 1934. „Hérauts et commentateurs de Shaftesbury en France”. *Revue de Littérature Comparée* 14(4): 615–645.
- Casini Paolo. 1960. „Diderot e Shaftesbury”. *Giornale Critico della Filosofia Italiana* 39(2): 253–273.
- Chmury. *Komedia Arystofanesa*. 1907. Przeł. Edmund Żegota Cięglewicz. Kraków: Akademia Umiejętności.
- Chrzanowski Ignacy. 1926. *Marcin Bielski. Studjum historyczno-literackie*. Wyd. 2 popr. i uzupełn. Lwów–Warszawa: Książnica-Atlas.
- Cumberland Ricardus. 1683. *De legibus naturae disquisitio philosophica, in qua earum forma, summa capita, ordo, promulgatio, & obligatio è rerum natura investigantur; quinetiam elementa philosophiae Hobbianaë, cum moralis tum civilis, considerantur & refutantur*. Londini: typis E. Flesher, prostat verò apud Nathanaelem Hooke.
- Cumberland Richard. 1744. *Traité philosophique des lois naturelles, où l'on recherche et l'on établit par la nature des choses, la forme de ces loix, leurs principaux chefs, leur ordre, leur publication & leur obligation: on y refute aussi les éléments de la morale & de la politique de Thomas Hobbes*. Amsterdam: Pierre Mortier.
- Cytowska Maria. 1952–1953. „»Victoria deorum«, zapomniany utwór Sebastiana Fabiana Klonowica”. *Eos* 46(2): 162–173.
- Cytowska Maria. 1972. „Erasmus de Rotterdam dans la poème de Sebastian Fabian Klonowic »Victoria deorum«”. *Eos* 60: 333–342.
- Cytowska Maria. 1976. „Two Versions of Sebastian Klonowic's »Victoria deorum«”. *Humanistica Lovaniensia* 25: 234–260.
- Czerkawski Jan. 1978. „Arystotelizm na wydziale sztuk Uniwersytetu Krakowskiego w XVI i XVII w.” W: *Nauczanie filozofii w Polsce w XV–XVII wieku. Zbiór*

- studiów*, red. Lech Szczucki, 45–85. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Dąbska Izydora. 1947. „Echa platońskie w środowisku uniwersyteckim w Polsce w epoce Renesansu”. *Meander* 2(4–5): 185–190.
- Dąbska Izydora. 1948. „Mity platońskie”. *Meander* 3(9): 427–437.
- Dąbska Izydora. 1948. „Platon w Polsce”. *Sprawozdania z Czynności i Posiedzeń* [Polska Akademia Umiejętności] 49(7): 362–364.
- Dąbska Izydora. 1949. „Z genealogii ideałów życiowych: platoński ideał filozofa”. *Meander* 4(7): 325–334.
- Dąbska Izydora. 1967. „Wspomnienie o Stanisławie Łempickim i Andrzej Rybickim”. W: *Ossolineum. Księga pamiątkowa w 150-lecie Zakładu Narodowego imienia Ossolińskich*, red. Bolesław Olszewicz, 39–41. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo.
- Dąbska Izydora. 1972. *Dwa studia o Platonie*. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Dąbska Izydora. 1972. „Platon w Polsce”. W: Izydora Dąbska, *Dwa studia o Platonie*, 53–86. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Dąbska Izydora. 1974. „Adam Burski i jego »Dialectica Ciceronis«”. *Archiwum Historii Filozofii i Myśli Społecznej* 20: 3–15.
- Dąbska Izydora. 1976. „Starożytna filozofia i retoryka w spuściźnie rękopiśmiennej profesorów Akademii Zamojskiej”. *Sprawozdania z Posiedzeń Komisji Naukowych* [Polska Akademia Nauk. Oddział w Krakowie] 19(1): 25–26.
- Dąbska Izydora. 1978. „Filozofia w Akademii Zamojskiej w dobie Renesansu”. W: *Nauczanie filozofii w Polsce w XV–XVII wieku. Zbiór studiów*, red. Lech Szczucki, 87–114. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Dąbska Izydora. 1978. „Filozofia w Akademii Zamojskiej”. W: *Filozofia i myśl społeczna XVI wieku*, red. Lech Szczucki, 87–114. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Diderot Denis. 1745. *Principes de la philosophie morale ou Essai de M[onsieur] S[hafesbury] sur la Mérite et la Vertu. Avec Réflexions*. Amsterdam: Zacharie Chatelain.
- Dzieła Platona*. 1845. Przeł. Felician Kozłowski. Warszawa: S. Orgelbrand.
- Facca Danilo. 1998. „Szkolny arystotelizm Adama Burskiego w świetle komentarza do »Etyki Nikomachejskiej«”. *Odrodzenie i Reformacja w Polsce* 42: 59–72.
- Facca Danilo. 2000. *Humanizm i filozofia w nauczaniu Adama Burskiego*. Warszawa: Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk.
- Facca Danilo. 2010. „»Phrónesis, areté, theoría«”. *Recepcja arystotelesowskiej filozofii praktycznej w Polsce na początku XVII wieku*. W: *Humanitas. Projekty antropologii humanistycznej*, cz. 2, red. Anna Nowicka-Jeżowa, 11–40. Warszawa: Neriton.
- Folkierski Władysław. 1920. „Ze studyów nad XVIII wiekiem. Estetyka Shaftesbury’ego, Diderot a Shaftesbury”. *Rozprawy Wydziału Filologicznego* [Polska Akademia Umiejętności] 14(2): 1–92.

- Folkierski Władysław. 1920. *Ze studyów nad XVIII wiekiem. Estetyka Shaftesbury'ego, Diderot a Shaftesbury*. Kraków: Akademia Umiejętności.
- Frybes Stanisław. 1964. „Polonistyka w okresie wojny. 1939–1945”. W: *Z dziejów polonistyki warszawskiej. Profesorowi Doktorowi Julianowi Krzyżanowskiemu w dwudziestą piątą rocznicę objęcia Katedry Historii Literatury Polskiej w Uniwersytecie Warszawskim 1934–1959*, red. Janina Kulczycka-Saloni, Jan Zygmunt Jakubowski, Zdzisław Libera, Stanisław Frybes, Maria Grabowska, 319–329. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Głowacki Albin. 2005. „Lwowska filia Państwowego Wydawnictwa Mniejszości Narodowych USRR 1940–1941”. W: *Kraków–Lwów. Książki, czasopisma, biblioteki*, t. 7, red. Halina Kosętko, 288–306. Kraków: Wydawnictwo Naukowe Akademii Pedagogicznej.
- Gostinius Andreas. 1958. *Pro nobilium, primorum, principumque liberis magnarum disciplina artium perpoliendis oratio in Academia Cracoviensi habita anno a natali Domini 1558. Cum praecipuam singularum artium utilitatem tum accuratam objectionum refutationem continens*. Cracoviae: Andreas Lazarus.
- Gostyński Andrzej. 1956. „Mowa o doskonałym kształceniu dzieci szlachty, dostojników i książąt”, przeł. Edwin Jędrkiewicz. W: *Wybór pism pedagogicznych Polski doby Odrodzenia*, red. Józef Skoczek, 217–270. Wrocław: Zakład im. Ossolińskich.
- Gostyński Andrzej. 1978. „Mowa o potrzebie kształcenia młodzieży szlacheckiej”, przeł. Tadeusz Bieńkowski. W: *Filozofia i myśl społeczna XVI wieku*, red. Lech Szczucki, 154–162. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Die griechischen Lyriker oder Elegiker, Iambographen, und Meliker. Ausgewählte Proben in Versmaß der Urschrift*. 1859. Przeł. Georg Thudichum. Stuttgart: J. B. Metzler'sche Buchdruckerei.
- Heine Heinrich. 1951. *Poezje wybrane*, przeł. Stanisław Łempicki, przygotowała do druku Jadwiga Gamska-Łempicka. Wrocław: Wydawnictwo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich.
- Himpel Alexander. 2003. „Bericht über die Verwaltung der Bibliotheken während der deutschen Besatzungszeit in Litauen, den besetzten Gebieten der UdSSR und im GG”. W: *Biblioteki naukowe w Generalnym Gubernatorstwie w latach 1939–1945. Wybór dokumentów źródłowych*, red. Andrzej Mężyński, Hanna Łaskarzewska, 368–376. Warszawa: LTW.
- Ingarden Roman Witold. 1947. *Szkice z filozofii literatury*, t. 1. Łódź: Spółdzielnia Wydawnicza „Polonista”.
- Ingarden Roman Witold. 1947–1948. *Spór o istnienie świata*, t. 1–2. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Inglot Stefan. 1946. *Udział chłopów w obronie Rzeczypospolitej. Zarys historyczny*. Łódź: Spółdzielnia Wydawnicza „Prasa Chłopska”.
- Jaffro Laurent. 2000. „Diderot: le traducteur et son autorité”. *La Lettre Clandestine* 9: 201–225.
- Klonowicz Sebastian. 1954. „Victoria deorum”, przeł. Maria Cytowska. W: *Literatura mieszczańska w Polsce od końca XVI wieku do końca XVII wieku*, t. 1, red. Ka-

- zimierz Budzyk, Hanna Budzykowa, Julian Lewański, 93–146. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Korta Wacław. 1971. „Karol Maleczyński. Sylwetka uczonego i człowieka”. W: *Karol Maleczyński. Studia nad dokumentem polskim*, 8–34. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo.
- Kot Stanisław. 1911. „Wpływ starożytności klasycznej na teorie polityczne Andrzeja Frycza z Modrzewia”. *Rozprawy Akademii Umiejętności. Wydział Historyczno-Filozoficzny* 29: 231–323.
- Kot Stanisław. 1911. *Wpływ starożytności klasycznej na teorie polityczne Andrzeja Frycza z Modrzewia*. Kraków: Akademia Umiejętności.
- Krček Franciszek. 1902. „O rzekomym wpływie Lipsiusa na Burskiego”. *Pamiętnik Literacki* 1(4): 628–629.
- „Kronika Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie za rok 1971”. 1972. *Rocznik Oddziału Polskiej Akademii Nauk w Krakowie 1971*: 31–50.
- „Kronika. Platon w Polsce”. 1934. *Nowa Książka* 1(1): 34.
- Księga rejestracji starych druków wydanych czytelnikom*. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 9, j. 945.
- Kuliniak Radosław, Mariusz Pandura, Łukasz Ratajczak. 2024. *Izydora Dąmbska (1904–1983). Najlepsza z dobrych, cz. 1: Lata 1904–1945*. Kęty: Wydawnictwo Marek Derewiecki.
- Kuran Michał. 2021. „Epidemie dalekie i bliskie. Mór pod piramidami i w wiejskiej chacie w XVI wieku – Mikołaja Krzysztofa Radziwiłła »Peregrynacja do Ziemi Świętej...« i »Victoria deorum« Sebastiana Fabiana Klonowica – konwencje opisu na tle literatury klasycznej”. *Tematy i Konteksty* 11(16): 128–152.
- Kuran Michał. 2022. „»Zwycięstwo bogów« Jacka Idziego Przybylskiego, zaginiony przekład »Victoria deorum« Sebastiana Fabiana Klonowica”. *Pamiętnik Literacki* 113(2): 261–275.
- Legros René P. 1924. „Diderot et Shaftesbury”. *The Modern Language Review* 19(2): 188–194.
- Lempicki von Sigismund. 1937. „Shaftesbury und der Irrationalismus. Ein Beitrag zur Stilgeschichte der neueren Philosophie”. *Studia Philosophica* 2: 19–110.
- Lepri Valentina. 2022. „Minor Virtues? The Nicomachean Ethics and the Teaching of Rhetoric at the Akademia Zamojska”. W: *History of Universities, t. 34/2: Teaching Ethics in Early Modern Europe*, red. Valentina Lepri, Danilo Facca, Matthias Roick, Mordechai Feingold, 125–136. Oxford: Oxford University Press.
- Les oeuvres de mylord comte de Shaftsbury, contenant ses caracteristicks, ses lettres, & autres ouvrages. Traduits de l'Anglois en François sur la dernière édition*. 1769. T. 1–3, red. Jean-Baptiste Robinet. Genève: s.n.
- Leśniak Kazimierz. 1967. „Burski – pochwała dialektyki stoickiej”. W: *Filozofia polska*, 65–89. Warszawa: Wiedza Powszechna.

- Lewicki Kazimierz. 1911. „S. F. Klonowicza »Victoria Deorum« (na tle literatury renesansowej)”. W: *Sprawozdanie Dyrekcji c. k. Gimnazjum I. z polskim językiem wykładowym w Stanisławowie za rok szkolny 1910/11*, 3–38. Stanisławów: b.w.
- List Izydory Dąbbskiej do Mieczysława Gębarowicza. 3 [maja] 1945. Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Biblioteka, sygn. rps 18382/II, 104.
- List Izydory Dąbbskiej do Władysława Witwickiego. 31 sierpnia 1943. Polska Akademia Nauk. Archiwum w Warszawie, sygn. III-249, j. 60.
- List Tadeusza Kotarbińskiego do Izydory Dąbbskiej. 2 stycznia 1944. Połączone Biblioteki Wydziału Filozofii i Socjologii UW, Instytutu Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk i Polskiego Towarzystwa Filozoficznego, rps U 598.1, T. 6.
- Lutosławski Wincenty. 1896. *O pierwszych trzech tetralogiach dzieł Platona*. Kraków: Akademia Umiejętności.
- Lutosławski Wincenty. 1896. „»Sur une nouvelle méthode pour déterminer la chronologie des dialogues de Platon«. Mémoire lu le 16 mai à l'Institut de France devant l'Académie des Sciences Morales et Politiques”. *Compte-Rendu des Séances et Travaux de l'Académie des Sciences Morales et Politiques* 64(2): 115–135.
- Lutosławski Wincenty. 1896. *Sur une nouvelle méthode pour déterminer la chronologie des dialogues de Platon. Mémoire lu le 16 mai 1896 à l'Institut de France devant l'Académie des Sciences Morales et Politiques*. Paris: Librairie H. Welter.
- Lutosławski Wincenty. 1897. *The origin and growth of Plato's logic with an account of Plato's style and the chronology of his writings*. London: Longmans, Green and Co.
- Lutosławski Wincenty. 1898. „O pierwszych trzech tetralogiach dzieł Platona”. *Rozprawy Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności* 11: 31–195.
- Lutosławski Wincenty. 1899. *Platon jako twórca idealizmu*. Warszawa: E. Wende i S-ka.
- Lutosławski Wincenty. 1933. *Jeden łatwy żywot*. Warszawa: F. Hoesick.
- Łempicki Stanisław. 1912. „Dr Stanisław Kot, Wpływ starożytności klasycznej na teorie polityczne Andrzeja Frycza z Modrzewia. Kraków. Nakł. Akademii Umiej. (odbitka z Rozpraw Wydz. histor.-filoz. T. LIV.) Str. 95”. *Przewodnik Naukowy i Literacki* 40(3): 274–281.
- Łempicki Stanisław. 1921. *Działalność Jana Zamoyskiego na polu szkolnictwa. 1573–1605*. Kraków: Książnica Polska.
- Łempicki Stanisław. 1925–1926. „Manucjusze weneccy a Polska. Karta z dziejów humanizmu w Polsce”. *Pamiętnik Literacki* 22–23: 124–188.
- Łempicki Stanisław. 1926. „Ignacy Chrzanowski. Marcin Bielski. Studium historyczno-literackie. Wyd. II, poprawione i uzupełnione. Książnica-Atlas. Lwów-Warszawa. 351 str.” *Ruch Literacki* 1(7): 212–213.
- Łempicki Stanisław. 1929. „Medyceusz polski XVI wieku. (Rzecz o mecenacie Jana Zamoyskiego)”. W: *Szymon Szymonowicz i jego czasy. Rozprawy i studia*, red. Stanisław Łempicki, 127–133. Zamość: Komitet Obchodu 300. Rocznicy Zgonu Szymona Szymonowicza.

- Łempicki Stanisław. 1937. „Burski Adam (Bursius)”. W: *Polski słownik biograficzny*, t. 3: Brożek Jan–Chwalczewski Franciszek, 138–139. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Łempicki Stanisław. 1952. „Polskie koneksje dynastii Manucjuszów”. W: Stanisław Łempicki, *Renesans i humanizm w Polsce. Materiały do studiów*, 33–99. Warszawa: Czytelnik.
- Łempicki Stanisław. 1960. „Z pamiętnika sądeckiego”, oprac. Henryk Barycz. *Rocznik Sądecki* 4: 211–237.
- Łempicki Zygmunt. 1919–1920. „Władysław Folkierski. Ze studyów nad XVIII wiekiem: Estetyka Shaftesbury’ego. Diderot a Shaftesbury. W Krakowie. Nakładem Akademii Umiejętności, 1920. [Akademia Umiejętności w Krakowie, Wydział filologiczny. – Rozprawy T. LIX. Nr. 2]. 8° str. 92”. *Ruch Filozoficzny* 5: 161–162.
- Magistri Andreae Troperi Cracoviensis Collegae minoris ad pubem studiosam Polonam oratio ut maiora et graviora studia capessat ac magna et difficilia tentet*. 1560. Cracoviae: Lazarus Andrae.
- Majchrowicz Franciszek. 1894. „O życiu i pracach Zygmunta Węclewskiego”. *Eos* 1(1): 113–125.
- Makota Janina. 1980. „Daniela Gromska (17 V 1889–20 XII 1973)”. *Kronika Uniwersytetu Jagiellońskiego* 1972/73–1974/75: 203–205.
- Maleczyński Karol. *Historiografia polska od średniowiecza do XIX w.* Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Biblioteka, rps 14978/II.
- Malewska Hanna. 1933. *Wiosna grecka*. Warszawa: Główna Księgarnia Wojskowa.
- Malinowski Teofil. 1878. „O mytach Platońskich”. *Sprawozdanie Dyrekcji C. K. Realnego i Wyższego Gimnazjum w Wadowicach*: 3–41.
- Malinowski Teofil. 1879. „O mytach Platońskich. (Dokończenie)”. *Sprawozdanie Dyrekcji C. K. Realnego i Wyższego Gimnazjum w Wadowicach*: 3–23.
- Matwijów Maciej. 2003. *Zakład Narodowy imienia Ossolińskich w latach 1939–1946*. Wrocław: Towarzystwo Przyjaciół Ossolineum.
- Mejor Mieczysław. 1991. „Uwagi do edycji dwóch wersji »Victoria deorum« Sebastiana Fabiana Klonowica”. W: *Problemy edytorskie literatur słowiańskich*, t. 1, red. Janusz Pelc, Paulina Pelcowa, 169–179. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Mieczysław Stanisław. 1900. „Zygmunt Węclewski”. W: *Szkoła Główna Warszawska (1862–1869)*, t. 1: Wydział Filologiczno-Historyczny, 161–178. Kraków: W. L. Anczyc i Spółka.
- Młodecki Stefan. 1981. „Węclewski Zygmunt (1824–1887), filolog klasyczny”. W: *Wielkopolski słownik biograficzny*, red. Antoni Gąsiorowski (i in.), 808. Warszawa–Poznań: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Młodecki Stefan. 1991. „Młodość i twórczość naukowa Zygmunta Węclewskiego w okresie poznańskim (1824–1861)”. *Symbolae Philologorum Posnaniensium Graecae et Latinae* 8: 123–142.
- „Na Uniwersytecie Warszawskim. Nad czym pracują przedstawiciele humanistyki. Filologia”. 1935. *Czas* 87(139): 3.

- „Odczyty o kulturze klasycznej”. 1935. *Polska Zbrojna* 14(59): 6.
- „Odczyty w kole klasyków”. 1935. *Kurjer Warszawski* 115(63), wyd. wieczorne: 13.
- Ogonowski Zbigniew. 1985. *Filozofia szkolna w Polsce XVII wieku*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Osiewicz Marek. 2017. „Graficzne i fonetyczne warianty techniczne w polskiej edycji »Żywotów filozofów« Mikuláša Konáča (F. Ungler, Kraków 1535)”. *Poznańskie Studia Polonistyczne. Seria językoznawcza* 24(1): 117–128.
- Platon. 1885. *Obrona Sokratesa*, przeł. Adam Maszewski, red. Henryk Struve. Warszawa: E. Wende i S-ka.
- Platon. 1903. *Apologia Sokratesa*, cz. 1–3, przeł. Ignacy Stycharski. Złoczów: Wilhelm Zuckerkandl.
- Plezia Marian. 1961. „Słownik grecko-polski i jego poprzednicy”. *Eos* 51(2): 347–351.
- Plezia Marian. 1987. „Filologia klasyczna”. W: *Historia nauki polskiej*, t. 4: 1863–1918, cz. 3, red. Zofia Skubała-Tokarska, 726–752. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich. Wydawnictwo Polskiej Akademii Nauk.
- Protokół czynności dyrekcji Ossolineum 1937–1940*. Lwowska Naukowa Biblioteka im. W. Stefanyka NAN Ukrainy. Oddział Rękopisów, fond 54, opis 4, j. 318.
- Ryczek Wojciech. 2017. „Renesansowe teorie figuratywności (III). Adam Bur-ski”. *Pamiętnik Literacki* 108(3): 121–136.
- Rydel Lucjan. 1909. „Eros i Afrodite. Opowieść na tle życia greckiego”. *Lamus* 3: 317–361.
- Rydel Lucjan. 1910. „Eros i Afrodite. Opowieść na tle życia greckiego”. W: Lucjan Rydel, *Z greckiego świata*, 119–217. Warszawa: Księgarnia Stanisława Sadowskiego.
- Sadowska Jadwiga. 1987. „Indeksy systematyczne do katalogów przedmiotowych”. *Zagadnienia Informacji Naukowej* 2: 81–92.
- Schlegel Dorothy B. 1963. „Diderot as the Transmitter of Shaftesbury’s Romanticism”. *Studies on Voltaire and the Eighteenth Century* 27: 1457–1478.
- Schröder Margarete. 1935. *Zum Aufbau des Platonischen „Politikos”*. Jena: Universitäts-Buchdruckerei G. Neuenhahn.
- Sebastiani Fabiani Sulmircensis Acerni Victoria deorum*. 1986. Red. Barbara Milewska. Wratislaviae: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Sebastiani Sulmircensis Acerni Victoria Deorum*. Post 24 IV 1587–post 9 VI 1595. Kraków: Aleksy Rodecki i Sebastian Sternacki.
- Sinko Tadeusz. 1910. „Hellenizm Juliusza Słowackiego”. *Rozprawy Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności w Krakowie* 2: 1–192.
- Sinko Tadeusz. 1925. *Hellenizm Juliusza Słowackiego*. Warszawa: Instytut Wydawniczy „Biblioteka Polska”.
- Sinko Tadeusz. 1931. *Literatura grecka*, t. 1, cz. 1: *Literatura archaiczna (w. IX–VI)*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.
- Sinko Tadeusz. 1932. *Literatura grecka*, t. 1, cz. 2: *Literatura klasyczna (w. V–IV przed Chr.)*. Kraków: Polska Akademia Umiejętności.

- Sinko Tadeusz. 1933. *Hellada i Roma w Polsce. Przegląd utworów na tematy klasyczne w literaturze polskiej ostatniego stulecia*. Lwów: Państwowe Wydawnictwo Książek Szkolnych.
- Sinko Thaddaeus. 1904. „Sententiae Platonicae de philosophis regnantibus quae fuerint fata”. W: *VI Sprawozdanie Dyrekcji c. k. Gimnazjum w Podgórzu za rok szkolny 1904*, 1–56. Podgórze ad Cracoviam: A. Koziański.
- Słownik grecko-polski*. 1958–1966. T. 1–4, red. Zofia Abramowiczówna. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Słownik grecko-polski*. 2000–2001. T. 1–2, na podstawie słownika Zygmunta Węclewskiego oprac. Oktawiusz Jurewicz. Warszawa: Wydawnictwo Szkolne PWN.
- Smereka Jan. 1938. „Pierwszy filolog-Polak w Uniwersytecie Jana Kazimierza Zygmunt Węclewski. W 50-tą rocznicę śmierci”. *Eos* 39(2): 217–238.
- Sofoklesa tragedye*. 1916. Przeł. Kazimierz Morawski. Kraków: Akademia Umiejętności.
- „Sprawozdanie z czynności naukowych”. 1935. *Rocznik Towarzystwa Naukowego Warszawskiego* 27: 13–36.
- Stenger Gerhart. 2000. „Diderot traducteur de Shaftesbury. Éléments pour une lecture critique de l'»Essai sur le mérite et la vertu«”. W: *Shaftesbury. Philosophie et politesse. Actes du colloque (Université de Nantes, 1996)*, textes réunis par Fabienne Brugère, Michel Malherbe, 213–229. Paris: Honoré Champion.
- Swieżawski Stefan. 1959. „Matériaux servant aux recherches sur Jean de Głógów (†1507)”. W: *Mélanges offerts à Étienne Gilson de l'Académie Française*, 613–650. Toronto: Pontifical Institute of Mediaeval Studies – Paris: Vrin.
- Swieżawski Stefan. 1961. „Materiały do studiów nad Janem z Głógowa (†1507)”. *Studia Mediewistyczne* 2: 135–184.
- Swieżawski Stefan. 1964. „Filozofia w Uniwersytecie Krakowskim do XVI w.”. *Zeszyty Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego* 7(2): 19–51.
- Swieżawski Stefan. 1964. „La philosophie à l'Université de Cracovie des origines au XVIe siècle”. *Archives d'Histoire Doctrinale et Littéraire du Moyen Age* 38: 71–109.
- Szmydtowa Zofia. 1933. „»Dziady« wileńskie w świetle dialogów Platona”. *Przegląd Humanistyczny* 9–10: 203–216.
- Szmydtowa Zofia. 1933. „Platon w twórczości Norwida”. *Sprawozdania z Posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego. Wydział I, Językoznawstwa i Historji Literatury* 26: 84–86.
- Szmydtowa Zofia. 1934. „Pierwiastki platońskie w »Dziadach« drezdeńskich”. *Pion* 2(3): 5.
- Szmydtowa Zofia. 1934. „Rola Platona w twórczości Mickiewicza”. W: *II Międzynarodowy Zjazd Sławistów (Filologów Słowiańskich). Księga referatów. Sekcja II – Historia literatury*, 156–157. Warszawa: b.w.
- Szmydtowa Zofia. 1936. „Platon w twórczości Norwida”. W: *Prace historyczno-literackie. Księga zbiorowa ku czci Ignacego Chrzanowskiego*, 365–386. Kraków: Kasa im. Mianowskiego.

- Szmydtowa Zofia. 1964. „Platon w twórczości Norwida”. W: Zofia Szmydtowa, *Poezi i poetyka*, 278–303. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Szmydtowa Zofia. 1979. „»Dziady« wileńskie w świetle dialogów Platona”. W: Zofia Szmydtowa, *W kręgu renesansu i romantyzmu. Studia porównawcze z literatury polskiej i obcej*, 255–268. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
- Szymański Mikołaj. 1988. „*Dialectica Ciceronis*” Adama Burskiego. *Problemy warsztatu filologicznego renesansowego badacza logiki stoickiej*. Warszawa: Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk.
- Szymon Maricius z Pilzna. 1925. *O szkołach, czyli akademjach ksiąg dwoje*, przeł. i objaśnił Antoni Danysz. Kraków: M. Arct.
- Średzińska Irena. 1954. „Logika i nowa metodologia Adama Burskiego”. *Myśl Filozoficzna* 2: 188–216.
- Tatarkiewicz Władysław. 1947. *O szczęściu*. Kraków: Wiedza – Zawód – Kultura.
- Weintraub Wiktor. 1936. „Z dziejów Rabelais’go w Polsce”. W: *Prace historyczno-literackie. Księga zbiorowa ku czci Ignacego Chrzanowskiego*, 134–144. Kraków: Kasa im. Mianowskiego.
- Weintraub Wiktor. 1936. *Z dziejów Rabelais’go w Polsce*. Kraków: Kasa im. Mianowskiego.
- Weintraub Wiktor. 1977. „Z dziejów Rabelais’go w Polsce”. W: Wiktor Weintraub, *Od Reja do Boya*, 103–114. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy.
- Węclewski Stanisław. 1934. *Wspomnienia o Zygmuncie Węclewskim, jego pochodzeniu, rodzinie i zawodzie naukowym*. Pelplin: Nakładem rodziny [Węclewskich].
- Węclewski Zygmunt. 1892. *Słownik grecko-polski*, wyd. 4. Warszawa: S. Orgelbrand i Synowie.
- Wisłocki Władysław. 1878. „Gwalter Burley i Marcin Bielski”. *Rozprawy i Sprawozdania z Posiedzeń Wydziału Filologicznego Akademii Umiejętności* 6: 131–182.
- Woleński Jan. 2000. „Adam Burski (1560–1611)”. W: *Złota księga Wydziału Filozoficznego*, red. Justyna Miklaszewska, Janusz Mizera, 97–103. Kraków: Księgarnia Akademicka.
- „Wpływ Platona na literaturę polską”. 1935. *Kurjer Warszawski* 115(71), wyd. wieczorne: 3.
- Zebranie rytmów przez wierszo-pisow zyiących lub naszego wieku zeszyłych pisanych*. 1755. T. 4: *Zbior rytmów polskich Jozefa Epifaniusza Minasowicza, J. K. Mści Sekretarza*, cz. 1–2. Warszawa: Drukarnia J. K. Mości y XX. Scholarum Piarum; nakładem J.P. Krzysztofa Nicolai, Bibliopoli Marywilskiego.
- Zebranie rytmów przez wierszo-pisow zyiących lub naszego wieku zeszyłych pisanych*. 1756. T. 2. Warszawa: [Drukarnia J. K. Mści y Rzeczy-Pospolitey Collegii Scholarum Piarum; nakładem J.P. Krzysztofa Nicolai, Bibliopoli Marywilskiego].
- Zebranie rytmów przez wierszo-pisow zyiących lub naszego wieku zeszyłych pisanych*. 1756. T. 5: *Zbior rytmów polskich Jozefa Epifaniusza Minasowicza, J. K. Mści Sekretarza*, cz. 3–4. Warszawa: Drukarnia J. K. Mści y Rzeczy-Pospolitey Collegii Scholarum Piarum; nakładem J.P. Krzysztofa Nicolai, Bibliopoli Marywilskiego.

- Ziemski Stefan. 1953. „Z zagadnień logiki polskiej doby Odrodzenia”. *Myśl Filozoficzna* 4: 58–68.
- Ziemski Stefan. 1971. „Burski (Bursius) Adam”. W: *Filozofia w Polsce. Słownik pisarzy*, 42–43. Wrocław: Zakład Narodowy im. Ossolińskich.
- Zywothy Philozophów: to iest: mędrzczow nauk przyrodzonych. Y też inszych mężow cnotami ozdobionych ku obyczajnemu nauczaniu człowieka każdego prosto wybrane.* 1535. Kraków: Florian [Ungler].
- Żuławski Jerzy. 1904. *Eros i Psyche*. Lwów: H. Altenberg.
- Żywoty filozofów, to jest: mędrców nauk przyrodzonych i też innych mężów cnotami ozdobionych, ku obyczajnemu nauczaniu człowieka każdego krótko wybrane.* 1535. Kraków: Florian Ungler. 2015. Red. Wiesław Wydra. Poznań: Wydawnictwo Poznańskich Studiów Polonistycznych i Biblioteka Uniwersytecka w Poznaniu.

Streszczenie

Artykuł zawiera analizę niektórych aspektów działalności naukowej Izydory Dąbskiej w okresie II wojny światowej, ze szczególnym uwzględnieniem jej lektur w czytelni lwowskiego Ossolineum w latach 1941–1943. W części wstępnej przedstawione są losy Dąbskiej podczas wojny, jej związki z Ossolineum oraz ówczesne dzieje zbiorów tej biblioteki. Główna część artykułu koncentruje się na analizie rejestrów udostępnień zbiorów ossolińskich z okresu 1939–1945. Na podstawie ksiąg inwentarzowych ustalono, które woluminy znajdowały się pod sygnaturami podanymi w rejestrze, czyli z jakich pozycji Dąbska korzystała. Wyjaśniono, w jaki sposób te ustalenia przyczyniają się do poszerzenia wiedzy na temat badań z zakresu historii intelektualnej prowadzonych wówczas przez filozofkę, zwłaszcza kształtowania elementów studium *Platon w Polsce* oraz innych jej dociekań wczesnonowożytnych. Artykuł opisuje także wpływ, jaki na Dąbską miał Stanisław Łempicki, kierując ją na nowe obszary badawcze.

Słowa kluczowe: Izydora Dąbska, Platon, II wojna światowa, Stanisław Łempicki, Ossolineum, Lwów, badania recepcji, historia intelektualna

***Bis non, sed saepe legendo.* Izydora Dąbska's Studies in Intellectual History at the Ossolineum**

Summary

The article delves into various facets of Izydora Dąbska's scholarly pursuits amidst the backdrop of World War II, with a focus on her literary explorations at the Ossolineum library in Lviv between 1941 and 1943. Beginning with an overview of Dąbska's wartime experiences and her connection to the Ossolineum, as well as the historical context of the library's collections, the introduc-

tory section sets the stage for a deeper analysis. The core of the article revolves around an examination of archival records detailing access to the Ossolineum's holdings from 1939 to 1945. Through meticulous scrutiny of inventory logs, the study identifies the specific volumes associated with Dąbbska's scholarly inquiries, shedding light on her intellectual pursuits. Furthermore, it elucidates how these revelations contribute to advancing our understanding of Dąbbska's scholarly endeavors in intellectual history during this tumultuous period. Particularly noteworthy is the impact of these findings on her seminal work "Plato in Poland", as well as her broader investigations into the early modern era. Additionally, the article investigates the influence of Stanisław Łempicki on Dąbbska's scholarly trajectory, illuminating his role in guiding her towards novel research pathways.

Keywords: Izydora Dąbbska, Plato, World War II, Stanisław Łempicki, Ossolineum, Lviv, reception studies, intellectual history